

Fort aan de Lek

HANS ROWAAN

FORT AAN DE LEK

FORT AAN DE LEK

DOOR

HANS ROWAAN

Met illustraties van H. H. Prah

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

I

Bij het opklinken van die hoge jongensstem is het, alsof het wakker wordt, het oude fort. Maar daarstraks sliep het nog, zijn brede, met gras begroeide wallen log liggend onder de dunne najaarsmist. Diep weggedoken tussen de zware boomkruinen en het dichte struikgewas daaronder loert het met zijn schietgaten vanachter de dijk over de wijde polder heen.

Je kunt er nog maar een paar van zien, van die schietgaten. De onderste zijn langzamerhand dichtgegroeid door struiken. Aan die ogen is het fort blind geworden. Het ligt daar als een oude hond, die nauwelijks genoeg kracht heeft om zijn staart over de rand van zijn mand te laten kwispelen, wanneer de baas komt.

Maar nu, ineens, is het vol leven daarbinnen, tussen de verweerde, hoge muren, die begroeid zijn met mos. Er klinkt een geluid van rennende voetstappen en de kreten zijn niet van de lucht.

„Blijf staan! Ik had je toch echt te pakken!!”

„Dat had je gedroomd!” wordt er teruggeroepen. „Ik dook nog net onder je vingers door!”

„Ik zal je wel eens krijgen, kereltje! Wàcht!!...”

En met een run duikt Jan ten Boske over het grasveld op het ruime binnenplein. Maar als hij aan de andere kant

is, grijpen zijn handen in de lucht. Frits is vlug op zij gesprongen en staat hem een eindje verderop uit te lachen. „Als je mij wilt vangen, moet je vroeger opstaan, Jantje!” tart hij. Plagend strekt hij zijn handen uit en lokt: „Poes, poes, poes! Kom dan, poes! Kom dan...!”

Maar terwijl Jan bedenkt hoe hij zijn vriend in het nauw kan drijven, komt met veel geraas en geratel over de hobbelige keien een kleine wagen de binnenplaats opgereden, getrokken door een pittige pony.

„Ha! Daar is paps!” roept Jan en samen met zijn tegenstander holt hij naar de wagen.

„Paps, mogen we helpen?!” roept hij al van een afstand.

„Ja meneer, mogen we helpen?”

Frits heeft er ook wel zin in.

„Best hoor, best hoor!” zegt Jans vader. „Jan, gooi jij de deuren eens open, dan mag Frits proberen of hij de wagen naar binnen kan krijgen.”

Frits krijgt een hoogrode kleur. Dat is voor het eerst! Hij heeft nog niet eerder de leidsels mogen vasthouden, en nu...! Maar dan moet hij ook laten zien wat hij kan. Hij struikelt bijna bij het klimmen op de wagen.

„Kalm, kalm!” zegt meneer Ten Boske. „Rustig doen, anders wordt Kitty ook zenuwachtig en dan gaat het niet goed.”

Jan heeft de grote, groene deuren van de voormalige geschutsremise al losgemaakt en nu zwaait hij ze breeduit open. Hier, binnen in de aarden wal van het fort, werden in vroeger tijden de kanonnen ondergebracht, zodat ze beschermd zouden zijn tegen vijandelijk vuur. Nu wordt Kitty er gestald en ze heeft het hier best naar haar zin. Kitty heeft de fijnste stal, die een zwart-witte pony zich

maar denken kan. Och ja, het is wel wat donker daarbinnen. Maar Kitty heeft haar box vlak bij de grote deuren en in één daarvan heeft meneer Ten Boske een raam gemaakt. De muren zijn te dik, daar kun je geen gaten in krijgen. Dat mag trouwens ook niet. Want al is het fort 'oud en ongebruikt, het is toch nog eigendom van het leger. Maar weet je, het is vooral zo'n fijne stal, omdat het er 's zomers heerlijk koel in is en 's winters niet erg koud.

Frits klakt met zijn tong, net zoals meneer Ten Boske altijd doet, en hij geeft een zacht rukje aan de leidsels. Dat heeft hij ook afgekeken.

Maar die Kitty is een plaaggeest! In plaats van rustig aan

te trekken en naar binnen te stappen op de gewone wijze, geeft ze zo'n harde ruk aan de wagen, dat Frits met zijn benen in de lucht achterover in de lege bak tuimelt.

Meneer Ten Boske en Jan staan te lachen, te lachen! Ze kunnen niet meer! Jan houdt zijn buik vast en vader buldert zo, dat het tegen de lange, stenen wanden weerkaatst. Kitty trekt zich er niets van aan. Rustig stapt ze nu verder naar binnen en midden in de stal blijft ze staan, op het plekje waar ze altijd uitgespannen wordt.

„Ho! Ha, ha!! Ho, voerman!” roept meneer, schuddend van de lach. „Dat heb je er keurig afgebracht! Ha, ha!! Ho, ho!! Hou me vast!”

„Ikkikkik... ik kkàn niet meer!” steunt Jan.

Ondertussen krabbelt Frits overeind en springt met een vuurrood gezicht van de wagen af. Hij weet niet, waar hij kijken moet, nu hij zo uitgelachen wordt. Meneer ziet dat wel en hij zegt, nog nalachend: „We begrijpen het best, hoor Frits. En nu lachen we wel, maar het had ons ook kunnen overkomen.”

Een beetje ongelovig kijkt Frits hem aan.

„Ja heus! Op zo'n plotselinge schok ben je natuurlijk niet voorbereid en dan kukel je zo maar achterover. Wees maar blij, dat het nog zo goed is afgelopen!”

Jan is intussen op Kitty toegelopen om haar te beknorren. Maar ze trekt zich er niets van aan en wacht gelaten af tot ze ontdaan is van het tuig. Onverstoorbaar staat ze even later te eten. Die Kitty!

Gedrieën lopen ze naar het woonhuis, vader Ten Boske en de twee jongens. Het huis staat vooraan bij de oprit, vlak achter de houten brug met de grote, zware hekken, die de toegang tot het fort afsluiten. Jans vader is bewaarder van

deze oude vesting, die eigenlijk nooit echt gebruikt is geweest, dat wil zeggen, niet in een oorlog.

Frits is wel eens een beetje jaloers op zijn vriend, omdat die op zo'n machtig fijn plekje woont. Hij kijkt eens om zich heen, naar de hoge, massieve muren.

„Wat is het hier toch... ja... hoe moet ik het zeggen ...”

„Je bedoelt, dat je het hier een beetje... romantisch vindt?” vraagt meneer Ten Boske. „Een tikkeltje geheimzinnig?” Frits knikt.

„Ja meneer. En het lijkt me reuzefijn om hier te wonen. Zijn hier ook kogelgaten in de muren?”

„Nee jô, die zul je hier tevergeefs zoeken.”

„Maar het is toch een fort?”

„Ha, ha!! En moeten er daarom kogelgaten in de muren zitten?”

Frits aarzelt.

„Ik... ik dacht... er is toch niet zo lang geleden nog oorlog geweest en... en dan... nou, een fort is toch immers om in de oorlog te gebruiken?”

„Ja, dat zou je wel denken, natuurlijk. Maar deze vesting en al die andere forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn nooit ofte nimmer echt gebruikt. Toen ze gebouwd werden, ja, in de vorige eeuw, toen zouden ze in geval van oorlog wel dienst hebben kunnen doen. Maar nu zijn ze volkomen verouderd en onbruikbaar, behalve als opslagplaats dan! Ha, ha!! We hebben hier vràchten oude spullen, niet, Jan?”

Jan knikt lachend. „Nou en of!”

Van op zij geeft hij een knipoog in de richting van Frits. Daar bedoelt hij mee: het mag dan oude rommel zijn, maar voor ons is er vast wel wat bruikbaars tussen!

Tjonge, ja, een paar ondernemende knapen kunnen vaak nog best iets gebruiken, waarvoor volwassenen hun neus ophalen. En het is maar goed, dat vader niet weet welke plannen er worden uitgedroefd in dat donkere hoofd van Frits en in de bol van zijn lieve zoon.

II

De uren duwen de raderen van de klokken rond en draaien de dagen weg. Ook in de hal van de H.B.S., in de stad, loopt traag het uurwerk, hoog hangend aan de muur. De wijzers staan bijna op kwart voor twaalf.

Nog éven...

Rrrrrriinnnnngggg!!!!

Dat is de bel!

Boven het geroezemoes uit proberen de leraren nog het huiswerk op te geven. De boeken worden in de tassen gestopt en rrrtt!, daar gaat het veelbelovende geslacht!, de trappen af, de gangen door, de grote deuren uit.

Jan en Frits fietsen altijd samen. Het is een stevig eind trappen naar huis. Eerst moeten ze de stad door, dan de oude dijkweg langs, naar het dorp aan de brede, majestueus stromende Lek.

Frits woont in het dorp. Maar Jan moet nog wat verder, naar het fort, dat eenzaam aan de smalle asfaltweg van de dijk ligt.

Frits draait rechtsaf een straat in, naar zijn huis.

Jan racet door.

„Tot straks!”

„Joe! Tot straks!!”

Daar gaan ze, elk in een andere richting. Eigenlijk zijn ze nog maar kort vrienden. O ja, ze kennen elkaar wel van

vroeger, van jongs af al. Maar pas sinds ze samen in de eerste klas van de H.B.S. zitten, zijn ze elkaar nader gekomen. Allebei voelden ze zich de eerste weken wat vreemd, wat onwennig als dorpsjongens tussen al die knullen uit de stad. Dat is natuurlijk al lang over, maar de vriendschap is gebleven.

Traag rimpelt het water in de gracht rondom het fort. Hier, vanuit het schietgat, waarvoor Jan en Frits naar buiten staan te kijken, heb je een prachtig uitzicht op de omgeving. O, niet dat je zo heel ver weg kunt kijken, maar het is hier zo mooi. Ook nu, in de herfst. Vlak voor het schietgat gaat de aarden wal schuin naar beneden, naar het water. Het gras is bedekt met natte, gelige blaren, die van de bomen gevallen zijn. Een raar idee is dat, vindt Frits, dat zij hier binnen staan, terwijl de bomen boven hun hoofd groeien, boven op het gewelf, dat de jongens zich tot operatiebasis hebben uitgekozen. Of misschien is dat een verkeerde naam. Maar ja, zo noemt Jan het altijd. Frits praat liever over „ons laboratorium”. Nou, dat is ook een wel wat wijdse naam. Jan ziet er nog niet veel van. Het is in deze kelderachtige ruimte maar een duffe, grauwe boel, vooral 's winters. Nu gaat het nog, vandaag hangt er geen mist over het water. Maar anders! Brr! Dan is het hier niets gedaan!

Maar goed! Er zal verbetering komen!

„Kijk!” zegt Frits. „Als we de wanden hier wit kunnen maken, is het al een heel stuk lichter. En dan moeten we eigenlijk ook nog een luik hebben of zo iets, een houten schot, dat we voor het schietgat kunnen zetten.”

Jan knikt. Ja, anders is het van buitenaf te zien, wanneer

de jongens hierbinnen licht aan hebben. Er is geen elektrische leiding natuurlijk, maar ze hebben een paar oude stallantaarns op de kop getikt, gevonden tussen wat Jans vader oude rommel belieft te noemen. En die dingen doen het best.

Aan een van de langste wanden staan twee tafels naast elkaar. Die heeft Jan ergens achter uit de remises vandaan gehaald. Mooi zijn die tafels niet, dat spreekt vanzelf. De jongens hebben een paar stevige spijkers moeten gebruiken om ze een beetje stabiel te maken, maar het gaat best zo... In de nis staan wat kisten, ver uit het gezicht, voor het geval er ooit iemand hier zou komen. Maar daar zijn de vrienden eigenlijk niet bevreesd voor. Bij de laatste inspectie van het fort heeft Jan nog eens extra opgelet waar de officieren heen gingen. Hij mocht meelopen en dus weet hij het wel: ze liepen maar zo'n beetje de lange gang door, die rondom in het fort alle gewelven met elkaar verbindt. Niemand heeft eraan gedacht om hier, op dit plekje, te gaan kijken. En daar gaat het nu juist om. Jan en Frits willen een werkhok hebben, dat door niemand ooit bezocht wordt. Waar ze ongestoord en ongehinderd kunnen rommelen.

Weet je, dit plan is nog niet oud. Een paar maanden geleden deden ze in hun vrije tijd niet veel anders dan in de natuur rondlopen. In de eerste klas hebben ze nog niet zo bar veel huiswerk, en zo hadden ze heel wat gelegenheid om hun beider hobby te beoefenen: het bespieden van vogels en vissen, het zoeken van planten en bloemen. Maar langzamerhand zijn de vogels weggetrokken en bloemen zijn er bijna niet meer, op een enkele late bloeier na. Heel de natuur bereidt zich voor op de winterslaap. Het wordt

doods en stil buiten. Als er geen auto langs snort en als er geen schip voorbijtuft of een scheepshoorn loeit, hoor je niet veel anders dan het naargeestig neerdruppelen van water, van tak op tak, tikkend met een dof geluid op de bruine blaren, die op de grond liggen te vergaan.

Maar bovendien is er nog iets anders. Ze hebben kennis gemaakt met de eerste beginselen van de scheikunde. En sindsdien hebben ze bijna nergens anders ogen en oren voor. Scheikunde! Chemie! Dat is nog eens wat! Ze zijn er vól van! En dat komt allemaal doordat Frits op zijn verjaardag, twee weken geleden, een boek over dat onderwerp gekregen heeft. Niet zo'n taaie schoolkluis natuurlijk, nee, een machtig fijn boek, speciaal voor jongens geschreven. Dáár staat me wat in...! Jongens, nou!

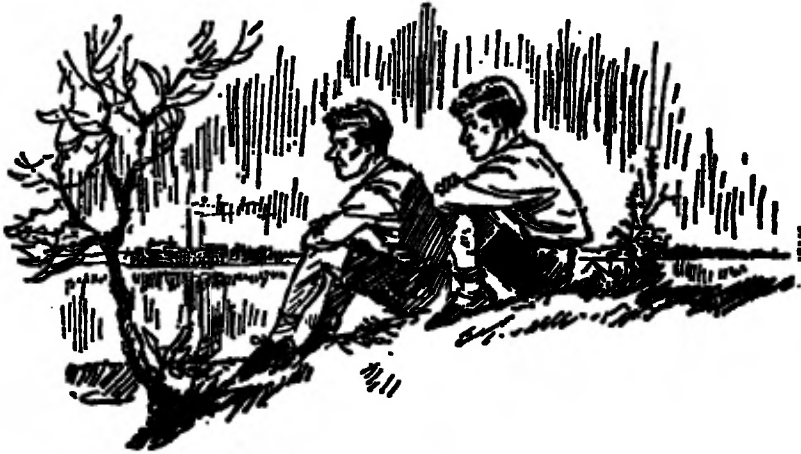
Samen hebben ze het zitten lezen, naast elkaar zittend in de gezellige woonkeuken van het fortwachtershuis, waar Frits zo graag komt. Dat is net een keuken uit een heel oud boek, vindt hij. Er is een grote, hoge schouw, met blauwe tegeltjes en zwartgeblakerd eikehout. En aan een lange haak hangt een roodkoperen ketel boven de houtblokken. Je kunt er zo leuk om de ouderwetse plattebuis-kachel zitten, met je voeten steunend op de stang, die rondom het breed uitgebouwde onderstel loopt van de prachtige, zwarte kachel, met zijn bijzondere vorm en zijn veel, glanzend koperwerk.

Frits heeft hier ook wel eens een keertje meegegeten. En hij vond het toen jammer, dat meneer Ten Boske uit een kleine, nieuwe bijbel las aan tafel, in plaats van uit die oude, grote statenbijbel met koperen sloten, die altijd in de brede, lage vensterbank ligt.

Maar goed, sinds ze dat boek over scheikunde hebben ge-

lezen, zijn de moeilijkheden gekomen. Nu weten ze een boel machtig interessante en leuke dingen. Maar... maar nu zouden ze toch wel graag eens wat proeven gaan nemen, zoals die beschreven zijn in dit mooie verjaarscadeau.

Maar toen Frits er thuis over begon, schudde zijn moeder heel beslist van nee. In háár huis geen scheikunde-proeven! Frits mag er net zoveel over lezen als hij wil, maar het experimenteren in reageerbuisjes, in kolven, retorten en al

die andere geheimzinnige dingen moet hij maar aan anderen overlaten.

Toen heeft Jan er bij hem thuis een balletje over opgeworpen. Maar ook hij heeft de kous op de kop gekregen. Vader heeft hem kort en krachtig zijn mening gezegd, die op hetzelfde neerkomt als wat Frits thuis te horen heeft gekregen. In de fortwachterswoning komt géén plofboel. Uit!

En daar zaten ze dan op een winderige woensdagmiddag boven op de fortwallen uit te zien over de grauwe Lek.

„Nou hebben we zo'n prachtig boek...," zei Frits.

„Ja, en we kunnen er niks mee beginnen," vulde Jan aan.

„Bij jou thuis niet en bij mij evenmin."

„Mijn vader en moeder zijn bang, dat we op een goeie dag het huis uit elkaar laten springen."

„De mijne ook."

Toen was het een poos stil geweest. En Frits had met zijn ene voet een nijdige trap gegeven tegen een losliggende steen. Die plofte naar beneden, de schuinte af, bèng!, op een stuk muur en plòns!, het water in.

Jan grinnikte.

„Als er nou iemand bij het schietgat stond, daar beneden, was-ie meteen lekker nat!"

Frits wilde wat terugzeggen, maar met een klap sloot hij zijn kaken op elkaar.

„Wat heb jij?!" vroeg Jan, stomverbaasd in de grote, wijd opengespalkte ogen van zijn vriend blikkend. En toen die niet direct antwoordde, drong hij aan: „Nou?!"

Frits herkreeg zijn spraakvermogen.

„Schietgat, zei je toch..."

Jan knikte verwonderd.

„Ja. Oóhh!!" riep hij meteen. „Je bedoelt..."

Frits knikte langzaam.

„Ja, dat bedoel ik."

En zo was het gekomen, dat de jongens op zoek gingen naar een geschikte plek in het fort. Want dát was het wat Frits bedoelde. Bij geen van beiden thuis mochten ze proeven nemen. Maar over andere plaatsen was immers niet gesproken...? En... en in dit fort, met zijn dikke muren, waren heel wat gewelven en kazematten, en... en...

De jongens staan wat uit te blazen van het werken, naast elkaar uitkijkend over de gracht rond het grijze fort.

Frits rilt even.

„Wat zal het van de winter koud zijn hier.”

„Ja, zolang dat schietgat open is, tenminste. In de stal van Kitty gaat het best. Die heeft helemaal geen last van de kou, al vriest het nog zo hard,” zegt Jan. „Maar we zouden er immers een luik voor maken?”

„Dat is zo. Maar zou het ook dan wel om uit te houden zijn? Als... als we hier nou es een kachel hadden...”

Tja, daar zegt hij zo iets. Een kachel. Hoe kom je daaraan? Maar dan moet er natuurlijk ook nog een pijp zijn om de rook af te voeren. Waar moet die door?

„Door een gat in het luik!” zegt Frits.

Ineens begint Jan rond te springen en allerlei gekke geluiden uit te stoten. Het wordt goed! Het wordt ècht goed!! Een laboratorium met verwarming en...

„Stil jô! Hoe je koest!” moppert Frits. „Straks lopen we nog in de gaten en dan valt heel ons mooie plan in duigen. Help maar liever om alles op te bergen.”

„Niemand kan ons toch horen!” vindt Jan. „Maar vooruit, admiraal! Zeg maar wat ik doen moet.”

Tja, wat hij doen moet... Dat is toch eigenlijk niet veel op het ogenblik. Of liever: dat is helemaal niets. Want dat opbergen is al gebeurd en daar houdt voorlopig alles mee op. De kisten zijn nog vrijwel leeg. Daar moeten straks de reageerbuisjes, de kolven, de slangetjes en de stukken glasbuis en wat niet al in worden geborgen. En dan moeten de verschillende chemicaliën nog komen. Er zal niets anders op zitten dan dat ze die spullen van hun zakgeld bij elkaar sparen en dat gaat natuurlijk niet zo vlug. Maar ja, onder-

tussen kunnen ze dan toch wel hun best doen om hun werkhok zo goed mogelijk aan te kleden.

Jan is huiselijk aangelegd.

„Kijk,” zegt hij. „Hier zou best een grote doek tegen de muur kunnen.”

„Waarvoor?” vraagt nuchtere Frits.

„Nou, wel . . . eh . . . zo maar! Om het leuk te maken!”

Frits knikt afwezig. Hij vindt het best hoor. Maar onder-tussen piekert hij alweer over de vraag, waar de kachel vandaan moet komen en een goede pijp en, nou ja, zoveel andere dingen.

„Hebben jullie hier in het fort nog iets?”

Frits kijkt zijn vriend hoopvol aan.

Die haalt zijn schouders op.

„Ik weet het niet. Misschien . . . Ik wil wel eens zoeken . . . maar . . .”

Hij aarzelt. Hij durft niet overal zo maar aan te komen. Ze hebben nu de tafels al en de kisten, maar verder . . . Plotseling legt Frits zijn vinger op de mond. Waarschuwend kijkt hij Jan aan.

„Stil! Luister . . .”

Allebei spitsen ze de oren. Ja . . .! Ze horen iets . . . Wat kan dat zijn . . .? Nu is het weer stil . . . Ja, nu horen ze het weer . . .

Ergens is een geschuifel. Niet bij de jongens in het gewelf, maar toch hoorbaar. En dat is nu juist zo raar, vindt Jan. Hij kent het fort nogal goed. Hij weet, dat de wanden tussen de kazematten reuzedik zijn, sommige ongeveer twee meter . . . Hij weet ook, dat het gewelf naast hen altijd op slot is. Daar komt nooit iemand. De officieren die op ge-zette tijden komen inspecteren, gaan er ook altijd voorbij.

Die ene lange, kapitein Van Son, zegt altijd als hij langs de dikke houten deur komt: „Stinkhok,” en loopt dan verder.

Maar waar komt dat geluid dan wèl vandaan? De wanden te dik... die ruimte hiernaast op slot... ja... dan kan het alleen nog maar door hun eigen deur hoorbaar zijn... dan moet het in de gang wezen...!

Vragend zien ze elkaar aan. Wat kan het zijn? Zullen ze gaan kijken? Frits doet een stap naar de deur. Maar Jan schudt zijn hoofd. Nee, niet doen!

En dan ineens begint hij zacht te lachen.

„Ik snap het al,” fluistert hij. En zelfs in zijn fluistering is de opluchting hoorbaar. „Ik snap het al! Dat is vast mijn vader, die door de gangen loopt om te zien of alles in orde is. Volgende week dinsdag komt er weer inspectie, geloof ik.”

„Oh!” zucht Frits. „Maar waarom heeft hij dan niet hier gekeken?”

„Hier komt nooit iemand, net zomin als hiernaast. Maar dáár zit de deur op slot, h́ier niet. De officieren gaan hier altijd voorbij. Waarom, begrijp ik nooit, maar het is nu eenmaal zo.”

Nog een poosje blijven ze stil, luisterend of ze nog iets vernemen kunnen. Maar nee, alles blijft rustig.

„Laten we de spullen nu maar in de nis zetten,” stelt Jan voor. „Dan kunnen we de volgende keer verder gaan. Het wordt alweer laat en jij moet straks naar huis.”

Even later lopen ze de lange gangen door naar buiten. In de snel donkerende avond slenteren ze naar het grote hek, napratend met nu en dan brede gebaren.

„Schik gehad?” vraagt moeder als Jan zijn handen staat

te wassen onder de blinkende pompkraan boven de gootsteen.

Hij knikt.

„Waar zijn jullie geweest? Ik heb je nergens gezien!” zegt vader.

Jan mompelt wat over weilanden en hekken.

Vader kijkt hem eens aan.

„Als je maar oppast, dat je niet in het land van Mulders komt. Je weet, dat die het niet hebben wil.”

„Die vervelende...!” begint Jan.

„Kalm aan, vriendje!” tempert vader. „Ten eerste heb je het over een volwassene en ten tweede is het zĳn weiland. Of anderen het wèl goedvinden, dat jullie over hun sloten springen, doet er niet toe!”

Jan zwijgt. Hij heeft een kleur gekregen.

Vader denkt, dat het om het standje is, begrijpt Jan. Maar hij zelf weet de echte reden: Hij komt waarheid te kort, om het eens met een uitdrukking van moeder te zeggen...

III

Het is dinsdag geworden, laat in de middag, en Jan voelt zich niet bepaald rustig. Hij heeft wel steeds tegenover Frits volgehouden, dat niemand ooit in het gewelf komt, waar zij hun spullen hebben opgeslagen, maar ... stel je nou eens voor, dat bij een inspectie tòch iemand die deur opendoet... Wat dan?

Ja ... wat dan ... ?

Kapitein Van Son, die meestal komt, is niet zo nieuwsgierig. Die loopt er altijd voorbij. Tenminste ... tot nu toe. Maar als er nu eens een ander komt? Of, als Van Son nu eens een keer wèl wil kijken?

Nou ja, als hij maar niet naar binnen gaat en in de nis gluurt, dan is het niet zo erg. Hoewel ... die tafels ... Die dingen zijn zo groot, dat ze niet in de nis weggewerkt kunnen worden. Zie je, als vader nou van die tafels wist, dan kon die zeggen: O, daar speelt m'n zoon wat mee ... En dan was het gevaar meteen afgewend. Maar Jan durft er met vader niet over spreken! Want dan wil paps weten wat ze daarmee doen. En ... en ... dan ... nou, als hij ontdekken zou, dat ze ... Nee, hij d'urft niet ... !

Jan loopt heen en weer over de wallen, onder het geboomte. Zo kan hij de slingerende dijkweg naar beide zijden goed overzien. Vandaag komt er inspectie, zei vader vanmorgen.

Hiervandaan kan Jan de auto al van verre zien aankomen. In gedachten verdiept stopt hij zijn handen diep in de broekzakken. Zou vader eigenlijk toch niet gelijk hebben ... Gisteren stond er een stukje in de krant over jongens die ook met chemicaliën waren bezig geweest. Ze hadden de één of andere springstof gemaakt. En dat goedje was ontploft, hóe wisten ze zelf niet. Moeder had het voor-gelezen. Ze waren met hun drieën geweest. Eén van hen was door de ontploffing een paar vingers kwijtgeraakt, een ander zou nooit meer kunnen zien ...! Vreselijk! De derde was er nog het best afgekomen. Die had alleen brandwonden aan zijn arm en zijn ene zij... alsof dat al niet erg genoeg was.

Huh! Jan rilt. Hij moet er niet verder over nadenken, anders wordt hij nog bang...

Kijk, daar beneden loopt vader, op de binnenplaats. Hij heeft Kitty gevoerd.

Nee... Jan hoeft er niet over te piekeren om hem deelgenoot van hun geheim te maken, al was het maar voor de helft. Want als Jan van de tafels vertelt, komt vader ook wel achter de rest.

„Stommelingen zijn het!” zei paps gisteravond. „Stommelingen! Het is, dat die jongens al zo zwaar gestraft zijn met hun verwondingen, anders verdienen ze om in een tuchthuis te worden opgesloten!”

En hij had eens naar Jan gekeken. „Als mijn jongen zo iets uithaalde...!”

Meer had hij niet gezegd. Maar Jan begreep hem zo ook wel. Hij heeft een reuze-vader, nou! Maar als hij kwaad is... berg je dan maar...!

Bij het verzetten van zijn voet rolt er een steen de helling

af, wip!, de muur over, kèts!, op de keien van de binnen-plaats.

Vader kijkt geschrokken op. Onderzoekend bezieet hij de wal boven zich. Dan krijgt hij Jan in het oog.

„Voorzichtig Jan!” roept hij vermanend. En plagend-dreigend voegt hij eraan toe: „Oppassen ventje! Anders laat ik je vervolgen wegens aanslag op een ambtenaar in functie!”

Jan grinnikt. Die paps!

Dan richt hij zijn blik in de verte. Hoort hij daar een fietsbel op de weg?

Ja hoor! Al belrinkelend komt Frits op het hek toerijden. Struikelend hompelt Jan de wallen af, naar beneden. Dan remt hij glijdend weer af, halverwege de helling bij de poort. Heeft hij het goed? Ja! Daar komt de bekende auto al de bocht omzetten!

Nu zal het dus gaan gebeuren...

Het hart klopt hem in de keel.

Vooruit! Gauw naar Frits!

Hij boldert verder over de lompe graspollen, op het hek toe.

„Ha, die Jan!” roept Frits.

„Hallo!” doet Jan iets tammer.

Frits ziet hem verwonderd aan.

„Wat is er aan de hand?”

„Dat zal ik je zo zeggen. Pas op! Daar komen ze!”

Hij grijpt Frits bij de mouw en trekt hem snel op zij, van de weg af.

Die kijkt Jan met grote ogen aan, wrijvend over zijn arm, daar waar zijn goeie vriend mèt de mouw ook een stuk van zijn vel nogal hardhandig als handvat heeft gebruikt...

„Zeg es...!” begint hij uit te varen.

Maar daar stuift de grote, grijs-groene luxe auto al voorbij.

„Inspectie!” zegt Jan kort.

„Wàt inspectie! Moet je mij daarvoor zo knijpen?! En wíe inspecteert en wàt wordt er geïnspecteerd!”

„Snap dat nou toch! Het fort wordt geïnspecteerd en dan komt òns deel ook aan de beurt!”

„Oh...”

Even is Frits uit het veld geslagen. „Maar je hebt toch gezegd, dat niemand ooit in die kazemat kijkt?”

„Weet ik wel! Dat is ook zo, maar stel je nou eens voor, dat...”

Jan haalt zijn schouders op. Hij maakt zijn zin niet af.

Frits kijkt de auto na, die de poort indraait en nu tussen de dikke, stenen muren van de fortwallen de bocht naar de binnenplaats neemt. Die bocht is een handigheidje van de bouwers geweest. Zo kan nooit iemand van de weg af naar binnen kijken.

Nu is Frits toch wel een beetje van zijn stuk gebracht.

„En... enne... wat moeten we dan doen...?”

„Niks!” zegt Jan, die zich flinker voelt worden, naarmate Frits zijn zelfvertrouwen kwijtraakt. „Niks. Of liever, we kunnen natuurlijk vragen of we mee mogen...”

„Nee hoor! Alsjeblieft niet!” roept Frits uit. „Stel je voor! Als ze alles ontdekken, ben ik er maar liever niet bij...!”

„Dan ga ik alleen!” Jan is ineens vastbesloten. „Trouwens, wie weet kunnen we er nog iets aan doen. Het is misschien mogelijk om de aandacht af te leiden van ons hok, als dat nodig is.”

„Ja, daar zit wel iets in,” moet Frits schoorvoetend toegeven. Maar toch duurt het nog even voor hij zijn aarzeling overwint.

Langzaam lopen ze samen op het fortwachtershuis toe.

Frits zet zijn fiets tegen de schuur, achter in de kleine tuin. „Mogen wij het fort wel binnengaan, nu die officieren er zijn?” vraagt hij nog, half hopenend Jan tegen te houden. „Welja, jongens!” roept moeders stem vanuit de keuken, waar ze de vraag heeft opgevangen. „Ga maar, hoor! Als jullie maar niet voor de voeten lopen!”

Nu kunnen ze onmogelijk meer terug.

Daar gaan ze. Maar nu raakt toch ook Jan zijn flinkheid van daarstraks weer voor een deel kwijt.

Schoorvoetend belanden ze op de ongelijke klinkers van de binnenplaats, waar de mannen met elkaar staan te praten. Ze maken grapjes en de korporaal die de auto heeft bestuurd, staat zo te schudden van de lach, dat hij zijn buik met beide handen moet vasthouden. Dat is geen gezicht, zo'n kronkelende militair!

Jan kent deze korporaal niet, evenmin als de luitenant die erbij staat. Maar gelukkig, kapitein Van Son is er ook. En Jan voelt zijn hoop herleven.

De kapitein krijgt de jongens in het oog.

„Ha!” roept hij. „Daar is het veelbelovende geslacht! Wie heb je daar bij je, Jan, toch geen spion zeker!? Denk erom, vrindje, dit zijn de belangrijkste verdedigingswerken van het lieve vaderland!”

En dan beginnen de mannen allemaal te lachen, paps ook, die er ook bij is gekomen.

Ze zijn in een beste stemming en dat is belangrijk, vindt Jan, die zich steeds beter gaat voelen.

„Dit is mijn vriend Frits, kapitein!” zegt hij.

„Ha! Geef me de vijf, Frits! Een vriend van Jan is een vriend van mij!”

Het is een grapje en toch zwelt Jan van trots. Hij stijgt op dit ogenblik bij zich zelf en bij Frits in achting. En dan komt helemaal vanzelf de kans waarop zij hebben gewacht.

„Willen jullie helpen bij het opsporen van de vijand?“ vraagt de kapitein theatraal, met een wijsd gebaar naar de wallen duidend. „Hij heeft zich in dit bolwerk verschanst!“ Allebei knikken ze gretig. Ja, wàt graag! Dat is immers hun bedoeling!

„Nou, vooruit dan. Gaan jullie maar als tirailleurs voorop! Je kent je opdracht: terrein verkennen, iedere verdachte figuur bij zijn kladden grijpen en de krijgsbuit op een grote hoop, midden op het grasveld! Lóóppas... mårssss!!!“

Daar rennen de vrienden, uitgelatener dan ooit, al was het alleen maar om daarmee hun zenuwachtigheid te verbergen. Ze stuiven op de deuren af, die naar het inwendige van de vesting leiden. Stoeiend duiken ze de remise in, waar allerlei vreemde, oude spullen liggen opgeslagen. Waarom die dingen hier zijn, is een raadsel voor de jongens. Van alles is er te vinden, zelfs stoelen, tafels, kasten en oude, totaal verroeste ledikanten. Als apen klauteren Frits en Jan tegen de stapels op, roetsjen er aan de andere kant weer af en komen terug in de gang. Daar zijn intussen ook de mannen aangekomen. Jan springt in de houding. „Niks gevonden, kapitein!” meldt hij.

„Heb ik gezegd, dat je iets vinden moest?! Je opdracht luidt: zoeken! Anders niks. Vooruit! Luie soldaten! Anders laat ik je als dienstweigeraars oppakken!! Vort! Uit mijn ogen!”

Dreigend komt hij op hen toe, maar ze zijn alweer joelend verdwenen om een hoek in de lange, gemetselde gang.

Zo gaat het spelletje nog een poos door. De jongens rennen vooruit en hebben reeds overal gekeken, voordat de militairen en de fortwachter zijn gearriveerd. Maar na een tijdje, als ze bijna halverwege zijn, lopen ze niet meer zo hard... Straks komen ze op de gevaarlijke plaats... en... en wat dan? Als de jongens dan hun hok inlopen, komen de mannen natuurlijk achter hen aan. Maar als ze eraan voorbijgaan, wordt dat misschien juist vreemd gevonden... Jan meent, dat ze nu beter in de achterhoede kunnen gaan. Kapitein Van Son is altijd uit zich zelf de deuren voorbijgelopen, die ene van „hun” gewelf en die andere van de ruimte ernaast. De deur daarvan is op slot. En waarom die bij een inspectie nooit is geopend, daar snapt Jan nog steeds

niets van. Vader heeft eens gezegd, dat het er ontzettend stinkt, dat er een vunzige lucht hangt, waarvan niemand de oorzaak heeft achterhaald. Maar hij grinnikte, toen hij het zei, en daarom weet Jan niet of het een grapje was of echt gemeend.

Een poosje hebben ze gelijk-op gelopen met de kapitein en zijn gevolg. Nu blijven ze langzamerhand een eindje achter. Ze voelen de spanning in zich stijgen... Kijk... daar is de laatste hoek...! Nu gaat het gebeuren...! Nu zal je zien, dat de kapitein zegt, dat hij daarbinnen wel eens een kijkje wil nemen... of... of de luitenant, die vraagt waarom ze die deuren nu toch eigenlijk voorbijgaan... of de korporaal... of vader...

De mannen zijn de hoek om... Langzaam, heel traag, volgen de jongens, lettend op wat vóór hen gebeuren zal... Ze horen praten en lachen en dan! Dan ineens een uitroep van de kapitein!... De adem stokt hun in de keel... Nou zul je het hebben! Heeft hij...

„Hé!!! Waar blijven mijn tirailleurs!!!”

En ineens begrijpt Jan: dit is hun kans!

„Vooruit!” sist hij tegen Frits.

Ze rennen naar voren, de hoek om, duiken tussen de mannen door, die hun handen en armen tevergeefs naar hen uitstrekken en misgrijpen...! Juichend verdwijnt het tweetal om de volgende, flauwe bocht, een eindje voorbij de gevaarlijke plaats...

Dan stoppen ze, luisterend naar de geluiden achter hen. Ja... het lukt! Ja!! De voetstappen komen nader! Ze zijn nu zo dichtbij, dat ze de deuren al gepasseerd moeten zijn... Ja! Het is gelukt!

Maar nu moeten ze het spel nog even voortzetten.

Plat drukken de vrienden zich tegen de muur, in een ondiepe nis, wachtend tot de mannen heel dichtbij zullen zijn. Dan schieten ze vooruit, vlak voor de voeten van de militairen langs, die geschrokken hun pas inhouden. Gierend van het lachen verdwijnen ze in de verte, de gangen uit, de binnenplaats op, waar ze elkaar op het grasveld achternazitten. Ze kunnen hun schik niet op. Af en toe laat Frits zich gewoon op de grond vallen en dan bulkt hij het uit! Wanneer de jongens dan weer wat bijgekomen zijn, hoeven ze elkaar maar aan te zien, of er volgt een nieuwe uitbarsting. En zo, rollend over de grond, worden ze gevonden door de militairen en vader, die kalmpjes achter hen aan gekomen zijn.

„Korporaal!!” schalt de stem van de kapitein.

„Korporaal!! Doe je plicht! Daar zijn de deserteurs! Reken ze in en breng ze voor de krijgsraad!”

En de jonge korporaal, die ook wel wat voor een verzetje voelt na die vervelende wandeling in het halfduister van het oude fort, heeft helemaal geen moeite om de twee knapen te grijpen, slap van de lach als ze zijn. Het is alleen niet erg eenvoudig om ze mee te nemen, want ze vertikken het gewoon om te lopen. Maar eindelijk staan ze dan toch voor de kapitein, die probeert om hen streng in de ogen te kijken.

„Luitenant!” zegt hij afgemeten. „Luitenant, ik geloof, dat we kort kunnen zijn. Ik stel voor om de strengste strafmaat toe te passen!”

De luitenant, die met moeite een grijnslach verbijt, knikt instemmend.

De kapitein gaat verder: „Korporaal, houd ze goed vast!

Luitenant, wij zullen eigenhandig het vonnis ten uitvoer brengen!!”

En meteen worden de bengels door de grote kerels vastgegrepen voor een allergeweldigste kietelpartij, zodat ze het nogmaals uitbulken en zich in de gekste bochten moeten wringen! En dat onder de aanvuringskreten van hun beulen. En zo, in allerdolste uitgelatenheid, eindigt een middag, waarin de spanning ten top was gestegen...

IV

Nou, wat je ermee doen wilt, snap ik niet. Maar hier heb je het ding!”

En Lenters, de oude voddenkoopman, die even buiten het dorp woont, duwt Frits een grote, nog gave kachelpijp in de handen, een lange, met een kromming aan het ene eind, en dat is nu juist wat Frits zo graag hebben wil.

„Maar hoeveel moet hij kosten?” informeert die voorzichtig. Even staat Lenters zich op het grijze hoofd te krabben. Dan begint hij te grinniken en met een onverhoedse zwaai geeft hij de verblufte Frits een draai om de oren.

„Die had je nog van me te goed van verleden jaar. En wat je eraan te kort komt, beschouw je maar als verrekend door die ouwe kachelpijp. En nou m'n erf af! Vort!”

En als Frits niet snel genoeg voortmaakt, grijpt de nog steeds grijnzende Lenters hem bij de kraag en duwt hem voor zich uit, de weg op. Daar geeft hij hem nog een flinke zet na en zegt dan:

„Veel plezier ermee! En tot de volgende keer! Beleefd aanbevolen!!!”

Terwijl Frits wegfietst, dringt het pas tot hem door, dat hij de kachelpijp voor niets heeft. Hij draait zich nog even om, zwaaiend met het lange ding.

„Welbedankt Lenters!! Welbedankt!”

Die steekt zijn hand op en loopt, in enigszins gebogen houding, terug naar zijn uitpuilende schuren.

„'t Is een best jong,” gromt hij in zijn warrige baard. „Een best jong. Ik wou, dat ze allemaal zo waren.”

Hij loopt om de achterste schuur heen, waar een stel lieve knapen uit het dorp gisteren een paar planken heeft losgebroken, zo maar, uit louter baldadigheid. Zuchtend en grommend haalt hij hamers en spijkers te voorschijn om de schade weer enigszins te herstellen.

„Snèrtjongens!!” zegt hij krachtig, terwijl hij bij de eerste lettergreep met een enorme klap de hamer op de spijkerkop jaagt. „Snèrtknullen!”

En dan, nog weer denkend aan Frits: „Hm! Een best jong. Hm! Maar altijd heeft-ie wat gek. Wat zou hij nou weer met die kachelpijp moeten?”

Ondertussen fietst het beste jong glunderend, met de pijp onder zijn arm gekneld, in de richting van het fort. Die Lenters! Ja, dat is waar, vorig jaar hebben Frits en Jan hem een keer duchtig voor de gek gehouden. Oei! Frits' rechteroor gloeit nog van de verrekening! Zachtzinnig is Lenters niet, maar Frits vindt hem een fijne vent, een reuze-kerel!

Met een zwaai zwiept zijn voorwiel door het rulle zand als hij de bocht naar het fort wil bekorten. En met een dreunende bons komt de onfortuinlijke wildeman op de grond terecht, gelukkig nog naast de klinkers van de oprit, op de verende graspollen, die zijn val enigszins onderbreken.

Kreunend en de pijnlijke plekken wrijvend staat hij weer op. Maar voor hij zijn weg vervolgt, inspecteert hij zorgvuldig zijn nieuw verworven bezit. Gelukkig, de pijp heeft

geen schade opgelopen. Aan het ene einde zit wel een kleine deuk, maar Frits weet echt niet of die er nú in gekomen is of dat hij er daarstraks al in zat.

Als hij even later samen met Jan door de lange fortgangen loopt, vertelt hij het verhaal van de oorvijs en de val in geuren en kleuren.

Jan lacht zich een kriek bij de gedachte aan de oude Lenters. Maar meteen wordt hij alweer ernstig.

„Zeg Frits, wees nou voortaan wat voorzichtiger!”

Frits kijkt hem verbaasd aan om zoveel bezorgdheid voor zijn welzijn.

„Val jij nooit eens?”

„O, dat bedoel ik niet!” ontnuchtert Jan zijn dierbare vriend.

„Ik bedoel, dat je niet zo maar met die kachelpijp had moeten aankomen. Het treft, dat paps er nu niet is, maar als die het had gezien, had hij vast gevraagd wat we ermee willen doen! En dan had je misschien de poppen aan het dansen...

„O, bedoel je dat...! Ja, je hebt gelijk.”

De pijp past in het ronde gat van het luik. Eerst leek het niet zo heel best te gaan, maar met een paar flinke hamertikken heeft Jan hem op zijn plaats gedreven, terwijl Frits als bankschroef dienst deed.

Wanneer de laatste slag verklonken is tegen de lage gewelven, kijken ze elkaar met voldoening aan. Ziezo, dat is alweer gebeurd.

Dan ineens grijpt Frits Jan bij de arm vast.

„Luister!” zegt hij zacht.

Jan staat stil, het hoofd voorovergebogen.

„Ik hoor niks...”

„Ssstt! Buiten!... het water...!”

„Het wáter...?”

Frits knikt heftig.

Dan is het weer stil. Geen vin verroeren ze om toch maar geen gerucht te maken en goed te kunnen luisteren.

Ja... Ja! Nu hoort Jan het ook...

Ze kijken elkaar aan. Wat is dat?! Anders hoor je het water hier nooit. Maar nu, nu klinkt er een zacht, regelmatig plassend geluid...

Jan heft het hoofd op, er komt een begrijpende blik in zijn ogen.

„Roerriemen!” zegt hij. „Een roeiboot!”

Frits knikt.

„Maar wat moet die hier bij het fort?”

Jan haalt zijn schouders op.

„Geen idee van,” mompelt hij nadenkend. „Vader is weg. Dus die kan het niet zijn. Of... wacht es... het zouden wel eens vissstropers kunnen zijn...”

„Stropers? Hier?!”

„O ja, dat is wel eens meer gebeurd. Och, het hoeven niet eens echte stropers te zijn. Maar je mag hier nou eenmaal niet vissen.”

„Van wie niet?”

„O, van de regering, geloof ik, of van de kapitein. Dat weet ik niet zo precies.”

„En je vader dan?”

„Die wel. Hij heeft trouwens ook een boot, want hij moet regelmatig de fortgracht schoonhouden. Nou ja, en...”

„Stil...!”

„Wat is er nou weer?”

„Luister...!!”

De stilte suist onder de gebogen plafonds.

Jan kijkt Frits vragend aan. Er komt geen geluidje meer door. Daarbuiten wordt kennelijk niet meer geroeid.

„Zullen we voorzichtig het luik een eindje op zij schuiven?” stelt Jan voor. „Dan kunnen we misschien zien wie het zijn. Stel je voor, dat we ze kennen!”

Frits knikt. Stevig grijpen ze het grote, houten schot beet, dat ze voor het schietgat hebben gezet. Voorzichtig, bijna zonder enig gerucht, tillen ze gelijktijdig het zware ding op en zetten het iets naar links. Nu is er aan de rechterkant een smalle opening ontstaan, waardoor ze proberen kunnen om daarbuiten iets te zien.

„Gauw!” sist Jan. „Het licht uit!!”

Met één sprong is Frits bij de lamp en draait de pit uit. Buiten is het inmiddels donker geworden en het licht zou hen gemakkelijk kunnen verraden.

Ingespannen gluren ze door de smalle spleet tussen steen en hout naar buiten. Onder aan de korte grashelling golft zacht het water van de gracht. Maar van een boot is geen spoor te bekennen.

Jan stoot Frits aan.

„Kijk!” Hij wijst op de grote, wijde kringen in het water, die langzaam nòg groter worden en verdwijnen, voordat ze de overzijde, bij het weiland, hebben bereikt.

Frits begrijpt het. Hij knikt. Die kringen moeten natuurlijk ergens vandaan komen. En dat „ergens” is de plaats waar geroeid is, waar de roeiboet drijft.

„Hij moet links zijn,” stelt Jan fluisterend vast. „Want daar komen de kringen vandaan.”

„Maar ik zie het ding niet. Hoe kan dat nou?”

„Weet je dan niet hoe het fort gebouwd is?”

Frits schudt het hoofd.

En Jan vervolgt:

„Wel, je weet dat links naast ons dat andere gewelf is, met die gesloten deur.”

Frits knikt.

Jan gaat verder: „Vanuit ons schietgat kon een kanon de rechterhelft van het water hier bestrijken en nog een stukje over het midden heen. Maar het schietgat van hiernaast is naar de andere kant gericht. Dat ligt om de hoek, je kunt het van hieruit nooit zien.”

„Dus dit is een soort van... van bolwerk, een vooruit-springende punt in het water, net zoals bij een oude stadsmuur...?”

„Zo is het!”

„Maar wat wil je nu doen?” dringt Frits fluisterend.

Jan haalt zijn schouders op.

„Niks. Wat zouden we moeten doen?”

Tja, dat weet Frits ook niet zo precies. Hij heeft, eerlijk gezegd, even aan een avontuurtje gedacht. Ze hadden bijvoorbeeld de vissers kunnen overvallen en dan...

„Nou, en dan?” zegt Jan een tikkeltje spottend.

Ja... en dan... Frits begrijpt nu wel, dat ze niets kunnen doen, wàt er ook aan de hand is. Want de vissers, àls het vissers zijn, zullen zich heus niet zo maar door een paar jongens van een jaar of dertien laten verjagen. Nee... Maar het is toch wel jammer, dat...

„Ssstt!”

Jan heft zijn vinger op.

Instinctmatig duiken ze even in elkaar, met geschrokken blik elkaar in het halfduister aanstarend.

Daar horen ze hetzelfde geluid als een paar weken geleden!

Er schuifelen stappen en er is een schurend geluid... En nu begrijpen ze het. Dat is toen niet in de gang geweest, net zomin als nu... Het geluid komt uit het andere gewelf, met de gesloten deur, naast het hunne...!

Wat betekent dat??!

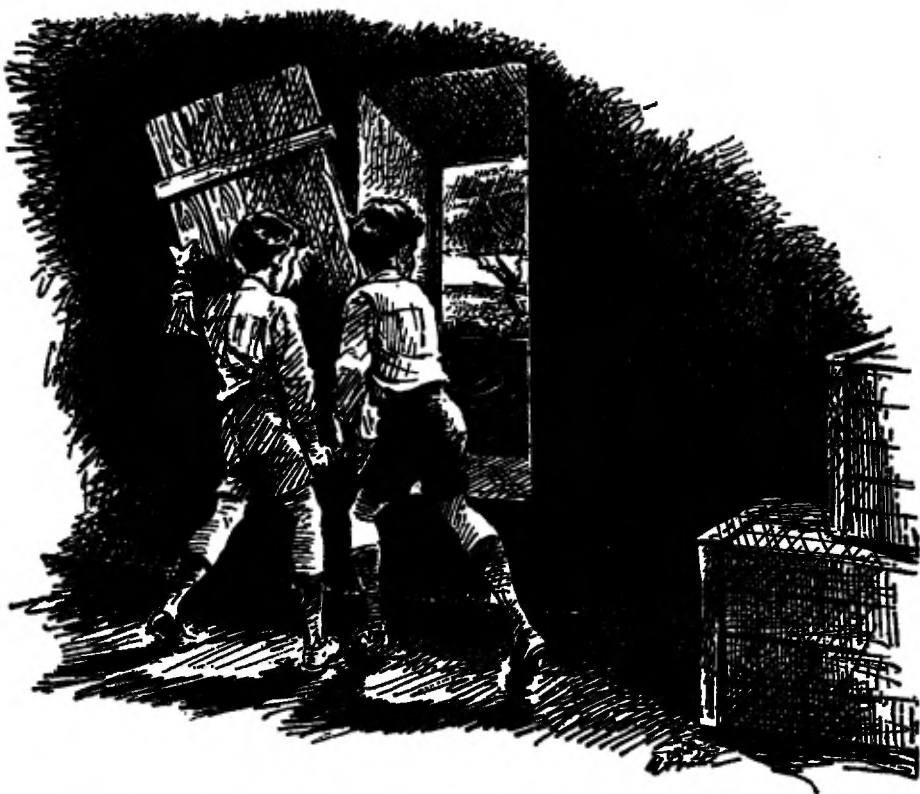
Als bij afspraak zetten ze voorzichtig het schot weer op zijn plaats. Waarom? Ze weten het niet. Misschien geeft het hun een gevoel van veiligheid, dat althans aan de buitenzijde hun vertrek afgesloten is. De lantaarn laten ze uit. Ze blijven zitten, in elkaar gedoken, helemaal teruggetrokken in de nis. Stel je voor... stel je voor, dat er toch eens iemand op de gang zou komen... dat de deur bij de jongens opgeduwd zou worden... Er zit geen slot op, het zou gemakkelijk kunnen...

Minuten gaan voorbij. Af en toe horen ze het nu bekende geschuifel, maar het komt niet op de gang. Het blijft naast hen klinken. Vooral hier, in de nis, kunnen ze het heel duidelijk horen. En dan begrijpen ze, dat, terwijl overal de muren enorm dik zijn, soms wel meer dan anderhalve meter, de smalle muur achter in de nis veel dunner moet wezen. Wie weet, misschien is hier vroeger wel een verbinding geweest met het andere gewelf... Jan heeft er nooit van gehoord, maar het zou best kunnen.

Frits heft weer luisterend zijn vinger: hoor!

Vlak naast hem maakt Jan eenzelfde beweging: luister...! Ze kunnen het niet van elkaar zien, maar ze horen het lichte schuren van de mouwen en begrijpen elkaars gelijke bedoeling: buiten is weer het riemgeplas...

Jan kan zich niet meer inhouden. Met een vaartje vliegt hij, vrijwel geluidloos, op het schietgat toe. Terwijl hij het

schot vastgrijpt, is Frits ook al gearriveerd. Samen schuiven ze het zware ding een eindje op zij.

Daar...! Daar zijn weer de kringen in het water! Kort en hoog golvend links, breder wordend en vlakker naar rechts, waar ze nog net niet vervloeid zijn eer ze de wal aan de overkant bereiken. De jongens horen het regelmatig neerkomen van riemen in het water, maar de boot zelf krijgen ze niet te zien. Kennelijk wordt die vlak langs de fortwal gestuurd, vast en zeker in de richting van het open water, de Lek. Na korte tijd wordt het geluid al zwakker en zijn de kringen niet meer dan lichte rimpelingen.

Even staan ze nog stil samen naar buiten te kijken. Dan schuiven ze het schot weer voor het gat.

„Kom!” zegt Jan ineens.

Hij rent naar de deur.

Frits gaat achter hem aan, verbaasd over de plotselinge haast van de ander. Maar lang blijft hij niet in het onzekere. Even later zijn de jongens buiten en staan ze boven op de wallen, onder de bomen, die hun bladervracht nu al grotendeels kwijt zijn geraakt. Maar wat ze ook zien: géén boot!

Het water rondom het fort is in rusteloze beweging, maar niet heviger of anders dan gewoonlijk.

Ze zijn te laat om nog iets bijzonders te kunnen waarnemen. Ook op de rivier is niets vreemd te ontdekken. De rietmassa's aan de Lek-kant staan nog even dicht op elkaar als anders. Trouwens, het is al flink donker nu, te donker om veel te kunnen onderscheiden.

Met de armen om elkaars schouders geslagen staan Jan en Frits nog even uit te zien. Dan kijken ze elkaar aan, sprake-loos van hetgeen ze hebben beleefd. En nog zonder een woord gewisseld te hebben, dalen ze achter elkaar de wallen af, naar de begane grond.

V

Jan staat te dralen, de handen op de rug. Zacht loopt hij een paar stappen naar links, sluipt voorzichtig weer terug, het hoofd luisterend geheven. Komt er iemand aan? Nee, niemand. De kans is schoon...

Zal hij dan...?

Hij weet het niet. Hij wéét het niet! Nòg niet... Wat moet hij doen...?

Daar, vóór hem, is het grote, zwarte sleutelbord, met de koperen haakjes en de witte nummers. Netjes op rijen van twaalf hangen daar de sleutels van het fort. En één daarvan past op het slot van het gesloten gewelf. Welke? Als hij dàt maar wist!

Als hij, als hij nou eens een paar sleutels probeerde... Even maar...

Vanmorgen vroeg is het idee bij hem opgekomen, zo maar ineens, toen hij nog in bed lag. Dàt zou me wat zijn als hij in dat gewelf kon komen. Dan moest Frits natuurlijk wel op de uitkijk staan om tijdig te kunnen waarschuwen bij onraad.

Maar... maar als vader merken zou, dat hij aan de sleutels was geweest...! Dan zwaaide er wat! Oei, oei!! Dat weet hij wel zeker.

Wat zou er toch wel achter die gesloten deur te vinden zijn?

Jan heeft er geen idee van, geen enkel vermoeden. Vistuigen en netten? Hij gelooft er niets van. Maar wat dan wel?

Jan staat te dralen voor het zwarte bord. Hij strekt een hand uit naar de sleutel, die het dichtstbij hangt...

Maar als door een adder gebeten trekt hij ineens de hand terug en loopt dan, zacht fluitend, de kleine kamer uit, in de richting vanwaar hij voetstappen hoort naderen...!

Bijna botst hij tegen zijn vader op.

„Zo apekop!” grapt die. „Wat doe je in mijn prentenkabinet?”

„Ha, ha!” lacht Jan schaapachtig. „Ha, ha! Prentenkabinet!”

Hij geeft met zijn wijsvinger vader een por in zijn zij, die daar beslist niet tegen kan. En daar heb je het al:

„Lelijke...!” stuift paps op.

Maar schaterend is Jan al weggerend. Hard loopt hij de binnenplaats over en blijft pas staan als hij bij Kitty's stal is aangeland. Hij hijgt puffend. Zo! Dat is nog net goed afgelopen...

Maar nu is hij nog even ver als daarstraks. Tja, eigenlijk is het toch te gevaarlijk om dat sleutel-idee uit te voeren. Maar hoe moet hij het dan wel aanleggen om meer te weten te komen over die geheimzinnige lui?

Later vertelt hij aan Frits zijn belevenissen. Die haalt zijn schouders op. Pech gehad!

Maar één ding is voor hen beiden langzamerhand wel zeker: de lieden die per roeiboort het fort hebben bezocht, zijn géén vissers.

Maar wat dan wel? Wat spoken ze hier uit?

Er gaat geen dag meer voorbij of de jongens staan op de

uitkijk. Zoveel mogelijk zijn ze op de wallen van het fort en dan houden ze de ingang van de gracht, bij de Lek, in het oog. Want, zo denken ze, dáár moet de geheimzinnige boot vandaan komen. En dat hij terugkomt, staat voor hen vast. Waarom? Ach, nou ja... waarom... Dat weten ze echt niet.

Ze hebben zich afgevraagd of ze misschien de deur zouden openbreken, nu ze geen sleutel hebben kunnen bemachtigen. Maar dat is toch wel wat al te gewaagd. Stel je voor, dat ze bezig zijn en dat juist de roeiers binnenkomen...! Of, wat natuurlijk ook mogelijk is, dat ze die deur niet meer dicht kunnen krijgen. Wat dan? Dan merken de boeven, want zo noemen Jan en Frits hen al in gedachten, dat ze in de gaten lopen. Dan komen ze vanzelfsprekend niet meer terug. En dat zouden de beide vrienden toch helemaal niet willen! Stel je voor! Dan zou hun de kans ontgaan om een misdadigerscomplot op te rollen, zoals dat heet. Nee, die deur moet gesloten blijven.

Maar ook van de buitenzijde, vanaf het water, durven ze het bewuste gewelf niet te naderen. Jan heeft erover gedacht om door het schietgat naar binnen te sluipen. Maar Frits heeft gezegd: niet doen! Ten eerste zouden ze ook dan betrapt kunnen worden, wanneer de boot intussen zou arriveren. En ten tweede, wie weet welke voorzorgsmaatregelen de roeiers hebben genomen tegen indringers. Frits, met zijn rijke fantasie, heeft zijn vriend allerlei griezelige mogelijkheden voor ogen geschilderd: hoe ze in een valkuil kunnen duikelen om er nooit weer uit te komen, hoe er misschien door een alarmsysteem een bel aan het ratelen zou kunnen gaan om het boeven-„hoofdkwartier” te waarschuwen, hoe er... enfin, Jan griezelt ervan als hij van zijn

alwetend schijnende makker hoort, welke gevaren hen kunnen bedreigen.

Dus, hoe dan ook: niet door het schietgat naar binnen en ook niet door de deur.

Wat dan wel?

Helemaal niet naar binnen gaan, dat is voorlopig de oplossing.

En verder? Wel: afwachten!

Ja, afwachten... Dat is een moeilijk woord. Nu ze eenmaal de smaak van de jacht te pakken hebben, willen ze liefst maar zo gauw mogelijk resultaten zien. Actief willen ze zijn. Maar dat gaat niet zo eenvoudig. Ze moeten leren geduld te hebben. Zelf kunnen ze niets ondernemen. Ze weten immers niet eens, waar de boot vandaan is gekomen. Ze hebben dat ding nog steeds niet weer gezien. Waar komt hij vandaan? En waar gaat hij naar toe? Dat zijn de dingen, waar ze achter moeten zien te komen. Dan kunnen ze misschien... ja wat... Wát...?

Dagenlang piekeren ze erover: wat moeten ze doen, wat kunnen ze doen, wanneer ze eenmaal iets meer weten over de bewegingen van de boot, wanneer ze misschien iets ontdekken over de mensen die erin varen of wanneer ze er mogelijk achter zouden komen wat deze lieden uitspoken... Er is maar één conclusie: als het eenmaal zover komt, dat er aangepakt moet worden, dan zullen ze alles moeten gaan vertellen... aan vader... en misschien aan de politie... En ja... wat dan...?

Waar moeten ze dan heen met hun mooie laboratoriumplannen? Want daar zit nu juist de grote moeilijkheid. Zie je, ze voelen eigenlijk wel, dat ze toch geen oplossing hebben gevonden door in het fort te gaan experimenteren. Ze be-

grijpen best, dat het verbod om thuis dingen te doen, die hun vader en moeder gevaarlijk vinden, net zo goed geldt voor een andere plaats.

En terwijl ze zo rondtobben met hun vragen, in voortdurende ruzie met hun eigen geweten, wachten ze op de verdere gebeurtenissen, in de fortgracht en in het geheimzinnige, afgesloten gewelf.

Waarom... waarom is dat toch afgesloten? Wat kan daar toch mee aan de hand zijn? Waarom wordt daar nooit geïnspecteerd?

Maar hoe de jongens ook wachten, er gebeurt niets. Bijna elke dag staan ze tegen het donker op de uitkijk, soms hui-verend in de kille damp, die vanuit het water rondom hen optrekt.

Moeder heeft al eens gevraagd wat ze toch steeds uitspoken. Maar gelukkig heeft vader toen glimlachend gezegd, dat dit jongenszaken zijn. Hij herinnert zich zijn jeugd nog best en hij weet heel goed, dat het soms moeilijk is om te vertellen wat je doet met elkaar. Niet omdat er lelijke dingen zouden gebeuren... o nee. Maar, zie je, er zijn dingen, die... nou ja, die hun bekoring verliezen als ze eenmaal verteld zijn. Er zijn spelletjes, die alleen leuk zijn, omdat het spel is. En vader denkt eraan hoe hij vroeger eens een hut bouwde. Een eindje daarvandaan was nog zo'n hut, een ondiep gat in de grond, met takken er overheen als dak. Elke hut was het hoofdkwartier van een leger. Zijn vriendje zat in de ene en hij zelf in de andere. En dan riepen ze elkaar toe hoe ze van plan waren tegen de gemeenschappelijke vijand op te rukken. Ze streden in hun spel voor een rechtvaardige zaak. Ze gingen erin op, helemaal. Met roodgloeiende gezichten zaten ze onder hun tak-

kendaken weggedoken. Maar eens moest de vriend thuis vertellen wat ze daar toch deden. Toen was meteen alle plezier eraf. Het spel had zijn fleur verloren. Anderen wisten ervan, het geheim was weg.

En daarom laat vader de jongens begaan.

Gelukkig maar! Want dit, dit is nog iets heel anders dan spel! Dit is ernst! Dit is iets wat tot nu toe voor Frits en Jan alleen maar in verhalen bestond. Zo iets beleefden ze hoogstens op een vroegdonkere winteravond, met een boek achter de kachel.

Nee, dit is echt. Bijna... bijna èchter dan echt! Het klinkt wel gek, maar zo voelen ze het toch aan. Het echte is immers bijna altijd anders dan je je hebt voorgesteld.

Maar langzamerhand gaat er heel wat tijd in deze zaak zitten. Gisteren bijvoorbeeld hebben ze samen in het weiland gezeten aan de overkant. Ze zijn een heel eind, achter de struiken om, naar de Lek gelopen. En ze hebben er niets opgemerkt wat de moeite waard is. Kijk, dat is helemaal verloren tijd geweest, waarvoor ze allebei een stuk huiswerk hebben laten schieten. En zo iets is al meer gebeurd. Dat huiswerk raakt al meer en meer in de knel. Bij Frits thuis is er al eens een hartig woordje over gevallen. Maar hij heeft zijn moeder er nog van kunnen overtuigen, dat het wel meevalt.

De leraren op school mopperen nog niet. Maar deze en gene heeft al wel eens verwonderd opgekeken als Jan of Frits kennelijk de les niet goed had geprepareerd. De jongens merken het best. En ze weten: dit kan niet lang zo doorgaan, anders loopt het fout, falikant mis! Maar wat moeten ze dàn?!

Het is nog vroeg in de avond. De vrienden hebben hun huiswerk echt goed afgemaakt deze keer. Dat hadden ze tevoren afgesproken. Na het eten hebben ze elkaar weer opgezocht.

Hier, buiten in de weiden, is het stil, o zo stil. Een dunne nevel stijgt op uit het water van de sloten en van de fortgracht, lange wazige slierten komen aandrijven vanaf de Lek.

Het is stil, o zo stil...

Een enkele late vogel geeft nog een zacht geluidje. Verder is er geen levend wezen te bekennen dan de beide jongens zelf. Snel maar voorzichtig lopen ze voort. Ze gaan het weer proberen vanavond. Ze houden vol. Ze zullen een keer succes hebben en de „roeiers” zien.

En... deze keer gebeurt het. Wèrkelijk..., het gebeurt...! De roeiers komen! Maar het gaat allemaal wel erg overrompend, op ongedachte wijze...

Terwijl de jongens stilletjes tussen de struiken zitten, die de oevers rondom de fortgracht van een dichte begroeiing hebben voorzien, schrikken ze zich ineens een hoedje! Vlak voor hun neuzen duikt uit de nevel een groot zwart voorwerp op: de roeiboort...!

Volkómen verrast zijn ze.

Ze hebben het ding absoluut niet horen aankomen! En, en nu ineens, daar is de boot...! Vlak voor hen...

Wat nu...!?

Verstijfd zijn ze van schrik. Zo goed als zij de boot kunnen zien met een drietal donkere figuren van zwijgende mannen erin, zo goed kunnen ook Frits en Jan gezien worden...

Jan weet niet hoe en wat... maar er gaat een dreiging, een donkere dreiging uit van die mannen in de boot...

Vlak voor hen schuift het vaartuigje langs. Doodstil zitten de knapen op hun plekje tussen de kale struiken. De angst klopt hen in de keel... is niet weg te slikken...

Als ze opgemerkt worden... Oh...!

En dan... en dan weet Jan nog maar één ding te doen... Hij bidt. O nee, zijn lippen bewegen niet. Zijn mond is stom, zijn tong kleeft aan zijn verhemelte van de angst. Maar Jan bidt, van binnen: Here Jezus... bescherm ons... Iets anders weet hij niet...

De boot schuift in het riet. Een paar meter verderop blijft hij liggen. Even is er een gerucht en een gemompel aan boord. Zullen de mannen naar hen toe komen? Zijn ze ontdekt?! De jongens zitten klaar om op te springen en weg te hollen, als dat helpen kan tenminste... want ze voelen het, ze begrijpen het heel goed: rond deze mannen hangt gevaar! Groot gevaar...!

Maar nee...!

De boot wordt weer afgeduwd. Snel verdwijnt hij uit het gezicht. Het zachte plassen van de riemen is al spoedig niet meer hoorbaar. Vreemd, er was geen geluid van knerpende of piepende dollen. Hoe zou dat komen?

Nog even, nog éven blijven ze stil, heel stil zitten. En dan kijken ze elkaar eens aan... met grote opluchting in de ogen...

Maar meteen daarna vliegen ze, als bij afspraak, overeind. Ze hollen in de richting van de Lek. Ze zijn ervan overtuigd, dat de boot daarheen gaat, dat hij via de nauwe doorvaart naar het open water verdwijnt.

Maar als ze even later hijgend bij de laatste paal staan, op een klein, vlak stukje zand, is er geen boot te bekennen. De golven van de Lek lopen tot voor hun voeten. De nevel is te dicht om verder dan een tiental meters te kunnen zien. Maar breder is de doorvaart ook niet. Wat daar passeert, kan onmogelijk aan hun aandacht ontsnappen...

Maar er is geen boot, niets.

Jan haalt zijn schouders op.

„Ik snap er niks van,” bekennt hij op gedempte toon. „Hellemaal niks! Die boot kan nooit eerder hier zijn geweest dan wij.”

Frits geeft geen antwoord. Hoe zou hij? Het is maar al te waar wat zijn vriend daar zegt.

Na een poosje gaan ze weer terug, nog diep onder de indruk van het avontuur, dat ze zojuist hebben beleefd. Strak kijken ze voor zich uit. Van alle kanten doemen de vragen op, stormen op hen los.

Maar eens temeer staat voor hen vast: er gebeuren hier vreemde dingen, zaken die het daglicht niet kunnen verdragen. En ze beseffen nu helder en klaar, dat ze hun geheim niet langer meer mogen bewaren...

VI

Ga je mee?" vraagt Frits.
„Waarheen?"

Frits antwoordt niet direct. Met de handen diep in zijn zakken loopt hij voort naast Jan, steentjes schoppend over het asfalt van de dijkweg, dat nat te glimmen ligt in de bleke glans van de zon. Het heeft geregend vannacht en in de vroege ochtend. De bomen en struiken druipen nog van het vocht.

„Nou?" dringt Jan aan. Hij heeft nog geen antwoord ontvangen. „Waar wil je heen?"

„Naar Lenters."

„Lenters?"

„Ja."

„Waarom?"

Weer blijft Frits het antwoord schuldig.

„We hebben nu toch alle spullen?" meent Jan.

„Nee, niet waar! We moeten nog..."

„Ja, ja, dat weet ik wel. De kachel moet nog komen. Maar wil je die nu bij Lenters gaan halen? We hebben er toch immers geen geld voor?"

„Nee..."

„Nou dan!"

Frits zucht. En dan ineens vaart hij uit:

„Jij bent een vervelend ventje! Jij altijd met je gezeur!!”
Jan staat stil. Stomverbaasd kijkt hij naar zijn boezemvriend. Die loopt eerst een eindje door, maar blijft dan ook stilstaan. Hij draait zich om, nors kijkend naar de grond, waar een kleine graspol, die zich moeizaam een plaatsje tussen twee klinkers veroverd heeft, het ontgelden moet. Frits schopt ertegen met een harde, rukkige uithaal van zijn been.

Het lucht hem schijnbaar op.

„Nou goed dan!” zegt hij, wat kalmer. „Ik... ik wil Lenters om raad vragen.”

„O...!”

Meer antwoordt Jan niet. Hij begrijpt de situatie. Het is niet gemakkelijk om ronduit te erkennen, dat je ergens zelf geen gat meer in ziet. Jan heeft dat nog niet durven doen. Maar met Frits is het nu zover gekomen. En Jan snapt wel, waarom zijn vriend zo vreemd deed daarstraks. Daarom praat hij er verder ook niet meer over. Evenmin zegt hij, dat hij meegaat. Dat spreekt immers vanzelf. Hij loopt eenvoudigweg verder, samen met Frits. Tussen echte vrienden zijn woorden niet altijd nodig. Je hoeft ook niet altijd alles uit te praten. Als je elkaar maar begrepen hebt, is het vaak genoeg. Dan kunnen woorden ook te veel zijn.

De rest van de weg praten ze weinig. Alleen nu en dan is er een losse opmerking.

„Wil je een pepermunt?”

„Graag, dank je.”

En dan, na een poos:

„Zie je die vogel daar?”

„Waar?”

„Ginds, schuin boven die boom vliegt hij.”

„Ik zie hem. Maar ik weet niet wat voor vogel het is.”

„Ik ook niet.”

Dan zwijgen ze weer, lopend langs de asfaltweg, die het bochtige spoor van de brede Lek volgt, de Lek, waarvan het water in de bleke namiddagzon ligt te glanzen.

Zo bereiken ze hun doel: het erf van Lenters, de voddenkoopman. Half achter de dijk ligt het. Er rondomheen staan struiken en wat lage vruchtbomen, die samen met de schuren een kordon schijnen te trekken om het schone plaveisel. Schoon, ja, want dat is iets opvallends bij Lenters: alles ziet er opgeruimd uit. O zeker, daar links in de hoek ligt een stapel oud roest. Dat hoort hier nu eenmaal. Maar buiten dat plekje is niets te vinden. Het hele erf is aangeveegd met de grote bezem, die de oude baas overal en altijd schijnt mee te nemen.

De jongens lopen het woonhuis voorbij, dat vooraan bij de weg staat. Ze zien Lenters' gebogen gestalte bij een van de achterste schuren, bezig met het sorteren van lompen. Maar verder dan de hoek met oud ijzer gaan ze niet. Daar blijven ze staan, schuifelend bij de omheining, als katten om de hete brij. Nu en dan wijzen ze elkaar op een vreemd gebogen stang, een wonderlijk gevormde buis, een gek model kachel. Maar dat dient alles alleen maar om zich een houding te geven.

Totdat Frits eindelijk de moed bij elkaar heeft geschraapt om verder te lopen, de richting van de schuren uit. Jan volgt trouw in zijn kielzog.

Aarzelend blijven ze staan bij de lompenkoopman met zijn verweerd gezicht. Jan hoest een keer. Frits schuifelt wat met zijn voeten. Maar geen van beiden durft het eerste woord te spreken. Zo gaat het een poosje door.

Zou Lenters niet merken, dat ze er zijn?

Ach, natuurlijk heeft hij dat al lang in de gaten.

Maar waarom zegt hij dan niets?

Frits krijgt weer schopneigingen. Maar hier zijn geen losse stenen of graspollen om tegen te trappen.

Eindelijk... De oude man richt zich op, hij draait zich naar de jongens.

„Zal ik stoelen halen? Dan kunnen de heren gaan zitten voor de conferentie,” stelt hij voor, met sarcastisch klinkende stem. Maar hij glimlacht er zo wonderlijk zacht bij, en hij ziet hen aan met een zo vriendelijke blik, als men bij deze man, met zijn nogal ruw uiterlijk, niet voor mogelijk zou houden.

Maar de jongens kennen hem langer dan vandaag. Al jaren is hij hun beste vriend en vertrouwde raadsman in allerlei zaken. Altijd kunnen ze bij hem terecht. Maar wat ze nauwelijks beseffen is, dat de oude Lenters hun aanhankelijkheid bijzonder waardeert. Bijna meer dan dat zelfs. De knorrepot, die zelf geen kinderen heeft, mag de jongens graag, heel graag.

„Het is wel gewichtig vandaag, geloof ik,” plaagt hij verder. „Wat zal het zijn? Onherstelbaar kapotte fiets? Ongeluk gehad met vaders radio? Les nodig in de beste methode om strafvermindering te krijgen?”

Al pratend buigt hij zich weer over zijn werk. Hij sorteert witgoed bij witgoed, wol bij wol, linnen bij linnen, katoen bij katoen... Zo maakt hij het de jongens gemakkelijker om te gaan praten. Als iemand je aankijkt en op je woorden wacht, komen ze niet gemakkelijk.

En Jan gaat vertellen, terwijl Frits af en toe een aanvulling geeft. Ja, ze zitten ergens mee. Met een niet eenvoudig

zaakje. Eigenlijk... eigenlijk zitten ze grondig in de knoei. Maar het wonderlijke is, dat ze, terwijl ze praten, steeds beter zien hoe eenvoudig toch eigenlijk alles is en hoe ingewikkeld ze het zelf hebben gemaakt. Af en toe is er een hapering, een pauze, als ze de draad van het verhaal moeten zoeken, als ze het zelf niet goed meer weten.

Maar Lenters luistert en dat is het voornaamste. Dat is al bijna voldoende. Want het maakt hen rustiger, dat ze nu eindelijk alles aan iemand durven vertellen.

Alles...? Nee, toch niet alles... Want van hun scheikunde-experimenten reppen ze niet. Ze vermoeden wel, zie je, dat de oude man daar ook niet voor te vinden zou zijn.

Als ze uitgesproken zijn, is het een poosje stil. De bruine, sterke handen blijven bezig met het sorteren van de vodden, in een rustig tempo, wit bij wit, wol bij wol.

Dan, eindelijk, richt Lenters zich op. Onderzoekend ziet hij de knapen aan. Hij voelt, dat alles er niet uitgekomen is, dat er ergens nog iets zit, iets wat misschien wel de kern van de moeilijkheden vormt. Maar Lenters is niet nieuwsgierig van aard. Hij vraagt niet meer dan men aan hem kwijt wil, ook van deze jongens niet, hoe na ze hem ook aan het hart liggen.

„Wat... watte... wat moeten we nou doen?” vraagt Frits nog eens haperend, zich onzeker voelend onder de vorsende blikken.

„Praten!” zegt Lenters. „Gewoon thuis alles vertellen. Misdaad mag niet verzwegen worden, als het tenminste misdaad is. Want wie weet, is het een heel gewone zaak, waar jullie meer achter zoeken dan erin zit.”

„O nee! Vast niet!!” roept Jan.
Lenters glimlacht in zijn baard.

„Nou, goed! Maar dan is er reden te meer om zo gauw mogelijk een eind aan deze kwestie te maken. Speurdertje spelen op eigen houtje lijkt heel aardig, maar dat is geen jongenswerk. En bovendien... — er trekt weer een glimlach om de smalle lippen — bovendien vermoed ik zo, dat jullie schoolwerk er niet bepaald voordeel van heeft...

Even blijft het stil.

Plotseling klinkt zijn vraag:

„En hoe gaat het met de kachelpijp?”

Beteuterd kijken twee paar jongensogen hem aan.

„Wat... wat bedoelt u...?”

„Niks. Het was alleen maar een blijk van belangstelling.”

En dan, langs zijn neus weg: „Maar als ik jullie een goeie raad mag geven, hou dan op met verstoppertje spelen...!”

Hij buigt zich weer over zijn werk.

„Tot ziens en het beste!”

Met moeite krijgen de volkomen verslagen knapen een groet over hun lippen. Treuzelend lopen ze in de richting van het hek. Maar wanneer ze er bijna zijn, klinkt onverwacht weer Lenters' stem:

„Hé, zeg! Kom eens even!”

Bedremmeld en verbaasd draaien ze zich om en als de oude met een vinger wenkt, komen ze naderbij.

Hij ziet hen beiden ernstig aan, pakt elk stevig bij een oor beet.

„Nog één vraag,” zegt hij ongewoon zacht. „Nog één vraag. Alleen... je hoeft er aan míj geen antwoord op te geven...”

Even wacht hij, en dan, terwijl hij Frits en Jan beurtelings doordringend aanziet:

„Wanneer heb je voor het laatst gebeden...?”

Een moment blijven die drie zo staan. Een oude, vergrijsde man en twee jonge knapen.

Dan laat hij hen los.

Daar lopen ze, de twee vrienden. Daar, op de dijkweg...

En de handen van de oude gaan weer rusteloos heen en weer, wit bij wit sorterend, wol bij wol, katoen bij katoen.

VII

Stil zijn de jongens naar huis getrokken. Ze hebben elkaar weinig aangezien onderweg, elk voor zich vrezend, dat de ander de verwardheid in zijn ogen zou ontdekken.

Die vraag van Lenters is blijven haken in hun hoofd, of eigenlijk: in hun hart, al willen ze het nog niet voor zich zelf en voor elkaar bekennen. Hoe goed kent hij hen... Wanneer heb je voor het laatst gebeden...?

De zon is al ver gedaald als de jongens afscheid van elkaar nemen bij de oprit naar het oude fort.

Even later fietst Frits naar huis. Het is tijd voor het avondeten. En straks moeten ze allebei nog weer hun huiswerk maken. Jan staat hem na te kijken. Voor de bocht in de weg draait Frits zich nog eens om. Hij zwaait. En Jan wuift terug. Dat doen ze anders nooit. Maar het is nu ook anders dan anders. Er hangen grote gebeurtenissen in de lucht. Niets hebben ze afgesproken, maar ze weten het van elkaar wat ze doen zullen. Ze zijn het volkomen eens, zonder woorden.

Die ene, simpele vraag heeft alles losgemaakt.

Wanneer ze het laatst gebeden hebben...??

Ja, die vraag is veel belangrijker dan hij eerst scheen. Zo is het toch immers: als je geregeld met God spreekt, dan... nou ja, dan weet je vanzelf wat je doen moet in een bepaalde situatie. Dat kan dan wel eens moeilijk zijn, maar je doet het tòch...

Jan kijkt eens naar boven, waar, tussen de zware, overdrijvende wolken, een enkele lichtere plek gebleven is. Dan recht hij zijn schouders. Hij slaat de oprit in, naar huis.

Die avond vertelt Jan het grote nieuws aan zijn vader. O nee, hij valt er paps niet meteen mee op het lijf zodra hij hem ziet. Hij wacht ermee tot ze samen aan tafel schikken en gebeden hebben. En terwijl hij dan zijn eerste boterham smeert, begint hij voorzichtig:

„Paps ...”

„Wat voor pap wil je hebben, jongen?” plaagt die meteen.

„Havermout, gortepap? Noem maar op!”

Maar deze keer moet Jan nauwelijks om het bekende grapje lachen. Afwerend zegt hij:

„Nee, ik... ik moet u wat vertellen.”

„Wel,” zegt vader dan op gemaakt-deftige toon, „het schijnt een ernstige zaak te zijn. Spreek op mijn zoon. Je oude vader spitst zijn oren!”

Nu moet Jan toch echt even lachen. Oude vader! Zijn vader oud! Ha, ha!

Maar dan gaat hij vertellen.

„We hebben iets ontdekt!”

„We? Wie zijn we?”

„Frits en ik.”

„Zo, zo. En wat is dat voor schoons?”

„Er zitten boeven in het fort!” stoot Jan nu uit.

Moeder schrikt op:

„Hoe kom je dáár nu bij!”

Vader doet moeite om zijn lachen in te houden.

„Waar zitten ze, Jan? Kom op! We gaan ze vangen!!!”

Hij komt al half overeind van zijn stoel.

Maar Jan blijft ernstig.

„Heus paps! Het is écht waar. Nou ja, ze zijn er op het ogenblik niet. Maar Frits en ik hebben ze gehoord en gezien! Echt! En... en ze komen en gaan met een roeiboort!”

Langzamerhand gaat vader begrijpen, dat er toch wel iets aan de hand moet zijn.

„Nou, vertel eens op. Maar beginnen bij het begin. Vooruit! Ik luister.”

En dan vertelt Jan. Hoe ze in het fort aan het werk zijn gegaan in die kazemat, naast dat hok dat altijd gesloten blijft.

Met een paar woorden biecht hij er tegelijk maar bij op wát ze daar doen...

„We... we dachten... als u bang bent voor scheikunde-proeven in huis, dan... dan zullen we het toch wel in zo'n fortkazemat kunnen doen...,” zegt hij kleintjes.

Even, heel even wacht hij op de donderbui die nu komen moet. Maar als die uitblijft, heeft hij ineens haast. Struikelend over zijn woorden gaat hij verder. Hij vertelt van de voetstappen die ze eerst hoorden, hoe ze dachten dat vader toen door de gangen liep. En dat ze nog weer later die roegeluiden hoorden en de voetstappen aan de andere kant van de nis. Hij zegt alles, over de kringen in het water en van het wegsterven van de riemslagen in de richting van de Lek, over hun benauwde avontuur, daar in de struiken rond de fortgracht...

Moeder slaat van ontzetting de handen ineen. Geen woord kan ze uitbrengen.

Vader kijkt ernstig. Een hele poos zegt hij niets. Even heeft hij de impuls gehad om op te staan en direct het geval aan te pakken, de deur van dat gewelf open te maken of van

buiten door het schietgat binnen te gaan. Maar hij moet zijn zoon gelijk geven, die er voorzichtigheidshalve al eerder van heeft afgezien. Door overijld te handelen, zou alles bedorven kunnen worden. In stilte heeft vader bewondering voor het doorzicht van zijn jongen en hij neemt zich voor om hem dat ook te laten voelen als de tijd daarvoor rijp is.

Na het eten steekt vader een pijp op. Hij gaat zitten bij de plattebuiskachel.

Maar ineens staat hij weer op.

„Ik wil toch zelf ook wel eens wat zien van die geschiedenis. Kom mee, Jan! We gaan op onderzoek uit!”

Jan is er direct voor te vinden. Zijn schoolboeken blijven op tafel liggen, onder moeders bekommerde blik.

Daar gaan ze, vader en zoon.

Jan voelt zich reuzetrots. Hij heeft er dan ook wel reden voor. Hij gaat zijn vader op het spoor brengen van een bende, een stel boeven, of ... of ... Nou ja, wàt het dan ook zijn mag: er zit een luchtje aan. Dat kan niet anders. Want stel je voor: wie gaat er nu, als hij een goed geweten heeft en wèl bij zijn hoofd is, in het schemerdonker op een echt stiekeme manier naar het fort roeien, klimt door een schietgat naar binnen en sjouwt en sleept dan met zware dingen, want daar komen vást die vreemde schuurgeluiden vandaan. Nee, er is iets loos. En daar is vader nu ook wel van overtuigd.

Ze klimmen eerst de wallen op om uit te zien in de richting van de rivier. Rustig stroomt daar de Lek, diepdonker in de vallende avond, slingerend langs zijn uiterwaarden, met hier en daar de dorpen in het verschiet. Daartussen liggen de fabrieken, veelal lage, in het duister als zwarte gedroch-

ten, breeduit gestulpt over de oever, met als hoge, vreemde staketsels de lange schoorstenen, die trachten de wolken te grijpen.

Hier, hoog op de logge fortwallen, staan twee figuurtjes, verscholen tussen ontbladerde bomen en struiken. Een groter en een kleiner figuurtje: vader en zoon Ten Boske. Ze turen over heel de omtrek en vooral naar de nauwe verbinding van de fortgracht met het open water, de steeds smaller wordende strook, waarin aan het einde nog volop riet staat te wuiven.

Maar wat ze ook zien, geen naderend bootje, geen enkel ander teken van leven dan de lichtjes van de voorbijvarende, grote schepen, de verlichte vensters van boerderijen aan deze en aan de andere oever. Op een paar honderd meter afstand klinkt hondegeblaf, en op de weg achter hen het motorgezoem van een veel te hard rijdende auto. Met knierpende banden gaat de wagen door de bochten van de slingerende dijk.

Hu! Vader huivert in zijn dikke jas. En Jan begint het ook al danig koud te krijgen. Er staat een fikse wind. Boven hun hoofden jagen met een vaartje de lage wolken langs de hemel.

„Kom jô! Laten we eens beneden gaan kijken!” broemt vader. „Hierboven is niks te beleven op het ogenblik!”

Maar dan ineens kan Jan het niet meer uithouden. Hij staat stil en grijpt vaders hand.

„Paps...! Ik...”

Vader staat nu ook stil. Hij kijkt op zijn jongen neer.

„Paps... bent u nou erg boos... om . . . om . . . die scheidproeven...? Ik...”

Maar nu voelt Jan zich heel licht worden. Twee grote,

sterke handen sluiten zich om zijn hoofd en hij hoort die heel vertrouwde warme, zware stem zeggen:

„Nee, m'n jongen. Ik ben niet boos... niet meer tenminste. Daarstraks wèl heel even. Maar ik ben blij dat je me alles uit je zelf hebt verteld. Enne... en later praten we er wel eens verder over. We hebben nu andere dingen aan ons hoofd. Wat jij!”

Echt, Jan weet niet wat hij antwoorden moet. Maar hij is blij, ontzàglijk blij. Dàt weet hij wèl! Hij... hij zou wel willen dansen als hij het niet zo kinderachtig vond...

Onder het voortlopen grijpt paps hem bij de schouder.

„Hoe laat kwamen die lui de vorige keren?”

„We hebben ze maar tweemaal gehoord, terwijl we binnen waren, o ja, en dan hebben we ze nog gezien toen, tussen de struiken aan de overkant... enne... tja, ik heb geen horloge, maar het was alle drie de keren vlak na het invallen van het duister.”

Vader bromt wat in zich zelf.

Omzichtig dalen ze de steile graskanten af, steun zoekend voor hun voeten tegen de pollen, die wat glibberig zijn door het vochtige najaarsweer.

Even later lopen ze door de lange, bochtige gangen. Onwillekeurig doen ze nu veel zachter dan ze gewoon zijn. Eerst nemen ze aandachtig de deur van het bewuste gewelf op. Hij zit stevig dicht, dat zie je zo wel. Vader buigt zich over het slot. Nee, in het felle licht van de zaklantaarn is er niets bijzonders aan te ontdekken. Het is in lange tijden niet gebruikt. En kennelijk hebben degenen, die ongeoorloofd van de ruimte erachter gebruik maken, ook nimmer de deur geopend. Er is geen spoor van olie of vet te bespeuren en de roestlagen zijn overal onaangetast.

„Laten we maar eens in jullie rovershol gaan kijken,” stelt vader voor.

Ze betreden het gewelf, waar Jan en Frits zoveel uren samen hebben doorgebracht, en waar ze ook een paar keer flink in hun rats hebben gezeten.

„Zo! Zijn hier mijn spullen!” broemt vader. „Die grote tafel mis ik al een dag of wat.”

„Maar hij staat hier zeker al drie weken,” zegt Jan voorzichtig.

„Mm!”

Vader vindt dit niet de juiste gelegenheid om te mopperen. Hij kijkt eens rond bij het zachte schijnsel van de stallaantaarn, die Jan inmiddels ontstoken heeft om de batterij van de zaklamp te sparen. Hij heeft het licht op de tafel gezet.

Jan huivert. Hij heeft het koud. Hij vindt opeens de enorme schaduwen van vader en hem tegen de lage wanden en het plafond griezelig. Als een van hen een arm beweegt, schiet de brede slagschaduw daarvan langs de muren, als de graaiende tentakel van een voorwereldlijk dier. Maar Jan laat zijn plotselinge angst voor deze dingen niet blijken. Hij wil niet kinderachtig zijn. Toch zou hij op het ogenblik het liefst vanhier gaan, thuis zitten in de gezellige woonkeuken.

Dan blijft hij stokstijf staan, doodsbleek... Hij grijpt vader vast.

„Wat heb je, jongen! Ben je niet goed?” vraagt die veront- rust.

Jan steekt zijn hand op...

„Paps! Luister... !!!”

Geschrokken staat vader onbeweeglijk voor zich uit te sta-

ren, luisterend naar de zachte geluiden die van buiten komen. Hij herkent ze: er wordt geroeid, vlakbij. Regelmatig klinkt het geblas van de in het water neerdalende riemen.

Jan is over zijn eerste schrik heen. Alle beklemmende gevoelens van daarstraks zijn plotseling ook verdwenen.

„Zullen we gaan kijken?” stelt hij voor.

Vader knikt.

Jan blaast de lamp uit. In het pikkedonker loopt hij naar het schietgat, vader bij de arm meevoerend. Samen schuiven ze voorzichtig het schot op zij, een klein eindje maar, dat is genoeg.

„Kijk!” wijst Jan.

Daar zijn ze weer, de kringen in het water. Maar ook nu blijft de boot buiten het gezichtsveld. Dan, even later, is er het bekende geschuifel, een zacht bonken, een schuren over een stenen vloer.

Aandachtig luisterend staan vader en zoon naast elkaar.

„Is dit precies zoals de vorige keren?” vraagt vader fluisterend.

Jan knikt.

Het schuifelen en schuren houdt op en de roegeluiden van buitenaf beginnen weer. Wie het ook zijn, er wordt snel gewerkt. Dat is wel duidelijk. Iedere minuut in het fort doorgebracht is de roeiers bijna te veel.

Jan wil weer bij het schietgat gaan kijken. Maar met een ruk grijpt vader hem bij de mouw, sleept hem mee in een run de gangen door, naar boven, de wallen op.

Hijgend staan ze even later onder de bomen, op het plekje vanwaar het uitzicht op de Lek het best is.

Maar wat ze ook zien: geen bootje dat in de richting van

de rivier vaart. Zelfs geen sterke werveling van water, dat toch door de zo pas voorbijgetrokken boot in beweging moet zijn gebracht. Alleen een uitschietende windvlaag veegt het donkere oppervlak tot rimpeling.

Nadenkend staat vader voor zich uit te kijken.

„Toch klopt er iets niet, Jan.”

En als die hem vragend aankijkt, gaat hij verder:

„Kijk eens, mijn jongen, wij waren zo vlug boven dat we die boot heus nog wel hadden moeten zien. Een roeiboort gaat zo snel niet en de afstand van hier naar de Lek is betrekkelijk groot.”

„Maar hoe kan dat dan! We hebben toch een boot gehoord?”

„Jawel, maar wie zegt jou, dat die rechtstreeks naar de Lek is gegaan?”

„Maar dat kan toch niet anders?!”

„Toch wel. Er is nòg een mogelijkheid, een andere weg. Kom maar mee.”

Met grote passen loopt vader naar links, de wallen over, tussen bomen en struiken door. Aan de oostzijde van het fort blijft hij staan.

„Kijk!” wijst hij voor zich uit. „Deze kant van de gracht kun je niet zien vanaf de plaats, waar we daarstraks stonden.”

„Ja maar . . .”

„Zie je die opening in het riet? Dáár, links aan de overkant.”

Door het steeds dieper wordend duister tuurt Jan in de aangewezen richting.

„Ja . . .” zegt hij dan aarzelend, „ik zie wel iets, maar . . .”

„Het is niet erg duidelijk, dat is zo. Maar volgens mij is het riet daar kort geleden op zij geduwd.”

„O! Nu begrijp ik het!” roept Jan uit. „Die sloot daarachter...!”

„Precies!” knikt vader. „Dat denk ik ook. Door die rietkraag heen kun je in de sloot komen en die loopt eerst een stukje evenwijdig met de ringweg om de gracht, dan buigt hij af, daar, het land in. Maar hoe het ding ook loopt, van hieraf kun je vrijwel nooit het water, of liever de sloot zien.”

„Ja, dat is zo! Want er ligt een opgehoogd pad langs voor de boerenwagens!”

„Een dijkje,” verbetert vader. „Juist!”

Hij draait zich om.

„Kom, we gaan naar huis.”

„Wat gaat u doen?”

„Wachtmeester Stellinga bellen!”

„Oh...,” zegt Jan. Meer niet. Maar inwendig heeft hij een beetje de smoor in. Wachtmeester Stellinga! Uitgerekend Stellinga, die Frits en hem een pak rammel heeft beloofd als hij hen weer eens op een stukje verboden kademuur zou snappen. Stellinga is een brompot, een nijdas, een... een... Nou ja, er zit nu eenmaal niets anders op. Dat is waar. Als er politie komen moet, komt Stellinga. Uit!

Jammer, Jan had al gedroomd van racende politie-auto's uit de stad, met gillende en loeiende sirenes, in volle vaart aanstormend over de dijk. En nu komt Stellinga.

Jan ziet hem al voor zich, op zijn dooie gemakje voortpeddelend over het rijwielpad naast de asfaltbaan. Zijn enorme gestalte vergoedt wel iets. De jongens hebben zich meermalen afgevraagd, wanneer de zware wachtmeester door zijn vehikel zou zakken. Dat zou een prachtvertoning zijn! Maar helaas, tot nu toe is dat niet gebeurd.

VIII

Stellinga is mee geweest de gewelven in. Alles heeft hij bekeken, alles betast en beklopt wat hij voor zijn neus kreeg.

Eerst vond Jan dat erg interessant, maar langzamerhand kreeg hij moeite met een opkomende lachkriebel. Was Frits er nou maar, dan konden ze samen iets verzinnen, waardoor hij, zonder argwaan te wekken, een flinke lachbui kon laten losbarsten. Maar Frits was er op dat moment niet en Jan had er geen idee van of zijn vriend die avond nog zou verschijnen. Het was immers hun huiswerkavond.

Nadat vader zelf ervaring met de „roeiërs” had opgedaan, had hij direct de telefoon van de haak genomen en de wachtmeester gebeld. En die was prompt gekomen, tuk op een verzetje in zijn zo rustig en bijna eentonig bestaan van rondjes lopen en verbaaltjes maken voor kleine verkeers-overtredingen.

Maar zijn eerste daad was, terwijl hij in de deuropening verscheen, dat hij demonstratief stond te snuiven en zei: „Mmmm! Hè! Wat ruik ik hier bår lekkere koffie!”

En natuurlijk had moeder toen voor allemaal een bakje ingeschonken.

Nu zitten ze alweer in de grote woonkeuken, gezellig om de snorrende kachel geschaard.

„Het begint al knap koud te worden voor de tijd van het jaar!” zegt de grote wachtmeester handenwrijvend. En de rieten stoel, waarin hij zich omstandig neergelaten heeft, kreunt onheilspellend.

„Ja,” beaamt vader. „In november kan het aardig pittig zijn. Er is, geloof ik, nachtvorst verwacht.”

Brommend omklemt Stellinga met zijn handen als ontbijtbordjes een hete kom koffie, de derde al vanavond.

„Hmm. Die kerels hadden best kunnen wachten tot de zomer met dat gedoe hier in het fort. Het kan me nou een knap koud karweitje worden!”

„Hoe dat?” vraagt vader. „Het is hier in huis toch best uit te houden?”

„Hier wel, ja. Maar wie de wacht zal moeten houden daarbuiten, zal wel anders piepen!”

Jan spitst zijn oren. Eerst heeft hij gedacht, dat er niets spannends, niets opwindends meer komen zou. Waarom? Ach ja, waarom. Hij voelt wel, dat het een onzinnige gedachte is geweest. Deze zaak moet immers opgelost worden, dus er gaat wat gebeuren, dat staat vast. Maar, zie je, als hij die dikke wachtmeester Stellinga ziet, traag in zijn bewegingen, dan is het net of de vaart uit de gebeurtenissen is genomen.

Maar nu, nu wordt er gesproken over wacht houden. Er komt dus actie!

Op dat moment horen ze de achterdeur opengaan. Even later wordt het frisrode gezicht van Frits om de hoek van de bijkeuken gestoken.

„Mag ik binnenkomen?” vraagt hij, een tikkeltje bedeesd bij het ontwaren van de martiale Stellinga.

„Màg?! Móet!!!” brult de wachtmeester, zodat het tegen

de balken zoldering weerkaatst. „Nou heb ik jullie tenminste allebei tegelijk te grazen! Dan hoef ik mijn preek ook maar één keer af te draaien. Lelijke apen die jullie zijn, om een eerzaam politiemann bij nacht en ontij op zijn fiets te laten klimmen om hem dan met zijn neus boven op een ijskoud karwei te drukken! Schànde is het!! Het moest in de krant! Hìer jullie!!!”

Ineens grijpt hij Jan en Frits bij de oren en duwt ze onzacht met hun hoofden tegen elkaar.

Dan gaat hij zitten, bulderend van de lach om zijn eigen grappen.

„Ha, ha! Moet je die twee apekoppen zien! Dat zit achter een stel weet-ik-wat-voor-boeven aan en ze kunnen er niet

eens één laten zien! Maar nu in ernst!” gaat hij verder. „Ik vind jullie een paar flinke knapen. Zorg er alleen voor, dat ik je niet weer op de loswal bij Kremer betrap, want dan zal ik je...!”

Met een grinnik op zijn ronde gezicht bijt hij de punt van een sigaar, die vader hem heeft gepresenteerd, en met innig welbehagen produceert hij even later een dichte, geurige rookwolk.

Jan en Frits weten niet goed hoe ze op deze joviale uitval moeten reageren. Ze zitten maar een beetje schaapachtig te lachen, inwendig hoogstverbaasd om de menselijkheid, die deze kolossale, geuniformeerde handhaver van de wet plotseling ten toon spreidt. Ze hebben hem altijd beschouwd als een... nou ja, eerlijk gezegd, als een vervelende zeurkous van wie ze niets mochten en die hen altijd, dachten ze, met schele ogen bekeek. En nu doet hij ineens zo, zo... ze weten het niet goed. Maar het is toch wel prettig. Ja, knikt Frits in gedachten verdiept. Ja! En zijn hoofd gaat nadrukkelijk op en neer.

„Wat zit jij daar met je paardekop te schudden?” vraagt Stellinga stomverbaasd.

En Frits, nog in gedachten, zegt plompverloren:

„U valt me bar mee! Bàr...!”

Even is het stil.

„Wel àlle mensen!” begint Stellinga te loeien. En dan buldert hij zo van de lach, dat moeder werkelijk vreest voor haar rinkelend servies in de glazen kast achter de stoel van de wachtmeester.

Frits weet eerst niet, waar hij kijken moet. Daar heeft hij zo maar zijn gedachten uitgesproken! Dan barst naast hem ineens gierend Jan los, waarop hij zelf zich ook niet meer

kan inhouden. En dat blijkt het beste te zijn, want langzamerhand komen ze nu allemaal tegelijk van deze massale lachaanval bij. Alleen Stellinga houdt er nog een poosje de hik van over.

„Tsjonge, jonge!” steunt de steeds sympathieker wordende politiemann en hij veegt met een grote, witte zakdoek de tranen uit zijn ogen. „Maar vooruit, mensen! We moeten een plan de campagne opstellen.”

Ongemerkt schuiven Frits en Jan wat dichterbij. Nooit hebben ze gedacht, dat ze nog eens in een zo gewichtige bespreking betrokken zouden worden.

„Het mooiste zou zijn,” gaat de wachtmeester verder, „het mooiste zou zijn als we wisten, wanneer we de „heren” konden verwachten. Zeg jongens!” wendt hij zich tot de vrienden. „Wanneer hebben jullie hen gehoord?”

Na enig nadenken zegt Jan:

„Op woensdag, is het niet, Frits?”

Die knikt.

„Ja, en alle drie de keren was het al donker.”

„Maar vandaag is het géén woensdag!” valt vader in.

Stellinga knikt bedachtzaam.

„Inderdaad,” bromt hij voor zich heen. „Drie keer op woensdag dus, en een keer op donderdag... Vertel eens, jongens, op wat voor dagen waren jullie altijd hier?”

„Op dinsdag,” zegt Frits. „En ook woensdags en vrijdags.”

„Ja, maar soms ook op zaterdag wel,” vult Jan aan.

Frits knikt, dat is waar.

„Hoe weten jullie dat zo precies?” wil Stellinga nog weten.

„Nou,” zegt Jan, „dat komt zo het beste uit met ons huiswerk. Zaterdagmiddags maken we eerst ons werk voor de maandag. Dan hebben we achter in de middag nog tijd

om wat anders te doen. Op maandag moeten we meteen na schooltijd werken voor dinsdag; dan blijft er geen tijd meer over. 's Woensdags hebben we maar een halve dag school, dus ook minder huiswerk voor die dag..."

„O, ik snap het al,” valt Stellinga in. „Dan heb je dus dinsdag nog wat gelegenheid om bij elkaar te komen, woensdagmiddag werk je eerst voor donderdag, enzovoort enzovoort. Ja ja!” knikt hij. „Dan kunnen we er dus zeker van zijn, dat jullie je niet vergist.”

„Ja, het klopt precies,” zegt moeder nu. „We hebben dat samen met de jongens zo afgesproken, toen ze dit jaar voor het eerst naar de H.B.S. gingen. En ze houden zich er aan. Alleen... de laatste tijd...”

Maar Stellinga broemt waardierend door haar woorden heen: „Met zulke knapen kan ik samenwerken!”

Jan en Frits voelen zich groeien. Dat wil zeggen: die loftuitingen vinden ze niet zo leuk, maar wat de wachtmeester zei over dat samenwerken, dat bevalt ze best!

De wachtmeester trekt zwaar aan zijn sigaar. Dikke rookwolken pakt hij naar de lamp, die er haast door verduisterd wordt, zoals Jan bij zich zelf vaststelt. En moeder kijkt bezorgd naar haar gordijntjes. Al die tabaksrook...

„Tja ...,” zegt Stellinga bedachtzaam. „Tja ...! Dus op dinsdag zijn ze niet ontdekt... op woensdag drie keer... op donderdag één keer... zaterdag niet... Hm! En van maandag en vrijdag weten we niks, evenmin trouwens van de zondag.”

„De zondag?” Moeder is verbaasd.

„Ja! Ha, ha!!” lacht de reus. „Ha, ha!! Dacht u dan, dat zulke luitjes zich iets van de zondagsrust aantrekken?”

Ach nee, dat begrijpt moeder nu toch ook wel. Maar ze kan

het niet helpen, dat ze zich dat niet direct heeft kunnen indenken. Voor haar en haar gezinnetje is de rust van de zondag met zijn kerkgang en al iets zo vanzelfsprekends, iets... zo... ja, ze weet er geen beter woord voor: het is zulk een zegen van God...

Stellinga begrijpt moeders gedachtengang wel en hij wordt even stil na zijn vrolijke uitval. Ja, ja, knikt hij voor zich heen.

Maar dan gaat hij weer verder:

„Mensen, we moeten spijkers met koppen slaan! Het komt al met al hierop neer: we moeten die lui te pakken krijgen. Maar we weten niet, waar ze vandaan komen en wie het zijn. Dus is er maar één mogelijkheid: we moeten ze grijpen als ze weer hier arriveren. Als ze komen natuurlijk,” voegt hij er nog aan toe. „En dan, voor zover we weten, komen ze vroeg in de avond. Maar wie zegt, dat ze niet op andere tijden komen, 's nachts bijvoorbeeld! Er zit niets anders op dan dat er regelmatig de wacht wordt gehouden en door zo'n aantal personen tegelijk, dat de „heren” een warme ontvangst kan worden bereid!”

„Mogen wij dan meedoen, meneer Stellinga?” valt Jan gretig in.

„'s Nachts zeker!” zegt vader. „Dan hoor jij in je bed te liggen, vriendje!”

De jongens kijken teleurgesteld. Maar Stellinga vergoedt weer veel door te zeggen, dat ze in ieder geval hun steentje mogen bijdragen, op welke wijze dan ook.

„Wàt zeg ik?!” bromt hij er achteraan. „Wàt zeg ik? MÓgen? Móeten!!”

Maar dan vervolgt hij zijn oratie:

„Jullie begrijpen wel, dat we met veel te weinig zijn. Op

het ogenblik hebben we niet eens voldoende mensen om tegelijk wacht te houden.”

„Niet voldoende?” Vader is verbaasd.

Stellinga schudt het hoofd.

„Nee, want we weten immers helemaal niet met hoeveel man die roeiers zijn? En dan... als we hier in het fort zelf de wacht houden, is dat niet eens afdoende. Wij hebben niet alleen mensen nodig boven op de wallen, maar ook beneden in de gangen en op de ringweg rondom de gracht. Vader knikt. Hij begint te snappen, waar Stellinga heen wil. Ja, hij heeft gelijk. Maar waar haal je zoveel mensen vandaan? Nadenkend strijkt hij zich over de haren.

Maar... maar wacht eens...!

„Zeg Stellinga, ik denk dat daar wel een oplossing voor is!”

„O, ik weet er ook wel wat op,” antwoordt deze. „Ik kan een legertje politiemensen uit de stad vragen.”

„Nee, ik denk dat ik nog iets beters weet.”

Stellinga ziet vader vol verwachting aan.

„Wel, zie eens,” gaat de fortwachter verder. „Ik moet natuurlijk mijn „bazen” op de hoogte gaan stellen. Ik ben hier wel bewaarder en opzichter en wat niet al, maar geen eigenaar. Dat is het leger!”

„O, je wilt soldaten laten komen!”

„Precies!” En dan, bescheidener: „Dat wil zeggen: ik moet kapitein Van Son waarschuwen en die zal dan wel de nodige maatregelen nemen.”

Stellinga's dikke hoofd gaat heftig op en neer.

„Prachtig! Dat is niet gek! Daar voel ik wel wat voor!” En bij zich zelf verkneutert hij er zich over, dat hij dan de enige politiemans zal zijn. Want, weet je, als hij hulp van elders vraagt, zal er vast wel een van zijn superieuren mee-

komen, enne... dan heeft die natuurlijk verder de leiding en niet Stellinga zelf...

Nee, zo is het wel beter.

„En dan is er nog iets,” zegt hij, een beetje met zich zelf verlegen, omdat hij daar niet eerder aan gedacht heeft.

„Voordat er tam-tam wordt gemaakt, moeten we toch éérst weten wat er nu eigenlijk daar in het fort is gebeurd. Te oordelen naar jullie verhalen wordt dat gewelf als opslagplaats gebruikt. Maar waarvóór? Wat is daar te vinden?”

Hij wrijft zich over zijn ruwe kin, hij aarzelt.

„Tja... het is natuurlijk wel beter om te wachten tot die kapitein dingies, hoe heet hij ook weer, er is. Dan kunnen we het zaakje samen verder uitzoeken. Wanneer zou die kunnen komen?”

Vader springt op, één en al activiteit.

„Ik bel hem meteen!”

Zo komt het, dat die avond laat nog een auto de poort van het fort komt binnenrijden. De kapitein heeft er geen gras over laten groeien. Een half uur later trekken de twee jongens, geëscorteerd door een vijftal mannen, opnieuw de fortgangen in naar de beruchte kazemat. Stellinga is erbij en vader Ten Boske, kapitein Van Son, de korporaal die hem altijd rijdt en meneer Meertens, de vader van Frits. Ja, want die is intussen ook komen opdagen, ongerust over het lange uitblijven van zoonlief en vanzelfsprekend ook wel nieuwsgierig naar wat er nu eigenlijk toch waar kan zijn van de opgewonden verhalen, die Frits hem daarstraks heeft gedaan. Alleen van het „laboratorium” weet hij nog niets. Dat heeft Frits nog niet durven vertellen.

Voor de deur, die op slot heeft gezeten zolang Jan zich herinneren kan, staat het groepje stil.

„Alles goed en wel, heren,” zegt dan de kapitein, „maar als nu ondertussen die lui eens arriveren? Wat dan? Twee van ons moeten toch eigenlijk boven op de uitkijk staan om zonodig te kunnen waarschuwen!”

De anderen knikken.

Jan en Frits krijgen weer dat gevoel van sterke spanning. Het is allemaal ernst nu, veel meer nog dan toen ze een halfuurtje geleden zo gewichtig aan het praten waren. Alleen, ze hopen maar, dat zij nu niet worden aangewezen om op de uitkijk te gaan staan...

„De jongens moeten hier blijven,” vindt de kapitein. „Die hebben de geluiden gehoord en wellicht kunnen ze daarvoor iets van wat we vinden thuisbrengen.”

Opgewonden geven Jan en Frits elkaar een stomp.

„Au! Niet zo hard, halve gare!” stoot Frits uit, naar adem snakkend.

De korporaal gaat naar boven, samen met de vader van Frits. Hun voetstappen maken een geluid in de holle gangen als van een half eskadron soldaten, tenminste, zo klinkt het de achterblijvers in de oren, die naar de deur staan te kijken.

De deur... Wat zal daarachter te vinden zijn?

„Ik moet jullie even waarschuwen,” zegt dan kapitein Van Son. Hij lacht. „Eigenlijk had ik wel gasmaskers mogen meebrengen. Dit is namelijk altijd wat wij noemen het stinkhol geweest. Wat daarvan precies de oorzaak is, weten we nog steeds niet. Maar zolang ik dit fort ken, hangt in dit hok een verpestende stank. En daarom gaan we er bij voorkeur niet in. Het gekke is trouwens, dat hier de buitenmuren bij het water veel sneller verweren dan op andere plaatsen.”

O, dan is het dus toch waar wat vader indertijd heeft verteld, denkt Jan. Maar ondanks dat hij nu weet, dat hem geen geur van eau de cologne te wachten staat, trappelt hij van nieuwsgierigheid en ongeduld.

De kapitein haalt een stevige, grote sleutel uit zijn zak. Hij probeert er het slot mee open te draaien.

Probeert, ja, want het lukt niet meteen.

„Dacht ik het niet! Maar ik heb erop gerekend.”

Hij grijpt in zijn tas en haalt er een kleine oliespuit uit te voorschijn. Hij deponereert een dun straaltje vettigheid in het slot. Na wat heen en weer gewurm met de sleutel knarsen de metalen delen daarbinnen even en dan glijden ze over elkaar. De deur kan open...

Stellinga houdt zijn zaklantaarn stevig vast en onwillekeurig, ziet Frits, zweeft zijn andere hand in de buurt van het dienstpistool...

De deur wijkt...

Er vertoont zich voor hun ogen een holle, donkere ruimte, waarin de felle bundels van twee zaklantaarns een zee van licht smijten.

Het eerste wat Frits doet, wanneer hij naar binnen kan zien, is voorzichtig snuiven. Maar nee, merkt hij verwonderd, hij ruikt niets bijzonders. Ook Jan doet die ontdekking. Snuffelend als een hondje kijkt hij vol verbazing zijn vriend aan. Geen stank...! Maar dan slaat een koude tocht naar binnen, de gang in, kennelijk van een windvlaag door het schietgat, en een ondraaglijke lucht omgeeft hen.

„Abuhh!” proest Jan. Hij knijpt zijn neus dicht.

Kapitein Van Son moet erom lachen.

Dan gaan ze, ondanks de stank, naar binnen. De kapitein voorop, voorzichtig lopend als op eieren. Ook zijn hand

zweeft bij zijn gordel, waaraan ditmaal een revolvertas is gesespt.

In heel de ruimte is echter niets, maar dan ook niets bijzonders te ontdekken. Wel zien de jongens, dat dit gewelf ongeveer het spiegelbeeld is van hun eigen hol. Het schietgat zit aan de andere kant en de nis is ook aan de tegenovergestelde zijde te vinden. Alleen, deze is veel dieper, zo diep, dat ze achterin niet eens de dunne afscheidingsmuur kunnen ontwaren.

„Wat loopt deze nis ver door!” zegt Jan. „Aan de andere kant is hij nauwelijks een meter. Maar de breedte is wel gelijk.”

„Dat is zo,” zegt de kapitein. „En zei je niet, dat je via die nis de geluiden hoorde? Zeg wachtmeester, kom eens hier met dat mooie lampje!”

De lichtkegel onthult, dat er een flauwe bocht in het verloop van de nis zit, die eigenlijk een gang is. Daardoor is de bewuste achterwand, bijna vier meter verderop, nauwelijks te zien.

Maar wanneer ze hier binnengaan, doen ze een ontdekking: twee kisten, naast elkaar, staande tegen de scheidsmuur!

„Daar zullen we het hebben!” zegt Stellinga gretig.

Hij bukt zich en bekijkt de kisten nauwkeurig.

Ze hebben allebei een deksel met scharnieren. En die zitten, als hij het goed ziet, niet eens dicht. Even aarzelt hij. Samen met Van Son staat hij over de ontdekking gebogen. Wat zal erin zitten?

Ze kijken elkaar eens aan. De kapitein steekt zijn hand uit, tilt voorzichtig een eindje het deksel op van de linkse kist. Stellinga licht bij met de lantaarn. Dan draait de kapitein het deksel helemaal open...

Daar liggen, in rijen naast elkaar, betrekkelijk kleine blinkende blikken...

Jan en Frits laten een teleurgesteld geluid horen. Wat ze zien is toch eigenlijk niets bijzonders. Bij het aanschouwen van de zware kisten hadden ze toch wel zo iets als... als een schat verwacht... gouden munten... offe ... sieraden... of... of ... nou ja, maar dit in ieder geval niet! Blikken bussen...!

Wat heb je daar nou aan! Blikken bussen, netjes op rijen naast elkaar gestapeld. En als de andere kist even later open gaat, zien ze hetzelfde beeld.

De grote mannen kijken elkaar aan. Ook vader lijkt een beetje teleurgesteld en kapitein Van Son heeft een verwonderde uitdrukking in zijn ogen.

Blikken bussen...! Wat moet dat nu voorstellen?

„Wacht es!” zegt dan de kapitein. „Ze doen me denken aan blikken met conserven, zoals we die wel in het leger gebruiken. Ze hebben hetzelfde formaat en dezelfde vorm. Zou...”

Maar Stellinga luistert niet eens. Zijn hersens werken op volle toeren! Waar, wáár in vredesnaam heeft hij zulke blikken meer gezien...?! Nee, hij denkt niet aan het leger, waarin hij als jonge vent heeft gediend. In die tijd waren er trouwens geen rantsoenen in blik. Zijn herinnering is van jongere datum, hij weet het zeker... Waar... wanneer...? En dan...! Hij heeft het!!

Het is of hij... of hij verstijft...

De anderen zien hem stomverbaasd aan. Wat heeft die grote wachtmeester? Ze merken wel, dat er iets heel bijzonders in zijn brein, daarboven in dat dikke hoofd, moet omgaan...

Eindelijk, als in een droom, komt Stellinga in beweging. Omzichtig en langzaam haalt hij uit zijn broekzak een mes te voorschijn, een knipmes. Niet zo'n kleintje als Jan heeft, met twee mesjes, een groot en een klein. Nee, zo'n knots van een ding, waarin je van alles vindt: een mes, een zaagje, een blikopener, een schroevendraaier, een priem... En die priem klapt de wachtmeester nu uit. Even nog aarzelt hij als hij een blik opgenomen heeft en het een moment wegend in de hand houdt... Dan gaat de priem erin...!

De anderen kijken in spanning toe... De priem wordt teruggetrokken en een wit poeder, glinsterend als sneeuw, stroomt met een dun straaltje op de grond... Het houdt weer op met lopen als Stellinga snel de opening naar boven draait. Gefascineerd staat hij ernaar te kijken... zijn lippen gaan vaneen. Eerst krijgt hij nog geen geluid uit zijn keel, maar na twee keer schrapen klinkt het schor:

„Dacht ik het niet... Vast! Vast en zeker! Het kàn haast niet anders!”

En weer ziet hij in gedachten het politieblad met de foto van een rijtje blikken. Kleine, ronde blikken. Zonder opschrift, net zoals deze. „Opsporing verzocht”... Met een halve grinnik heeft hij het bericht gelezen, twee maanden geleden. Nee, zo iets hoefde hij, Stellinga, gedetacheerd in een durp langs de Lek, in zijn loopbaan niet te verwachten. Zo iets zou hij nooit tegenkomen. Dat was iets voor de mensen in de grote steden, voor de havenpolitie misschien. Maar op het platteland, nee, daar kwam dat niet voor. Uitgesloten!

Uitgesloten... ja, maar...

En nu pas bereiken langzamerhand de dringende stemmen van de anderen zijn bewustzijn.

„Wachtmeester, wat is er aan de hand!”

„Zeg Stellinga, wat heb je!”

„Zeg het dan toch!”

„Wat is dit voor spul? Waarom kijkt u zo...”

Dan richt hij het hoofd op. En met een glinstering van triomf in zijn ogen zegt hij het, leest hij het woord, zoals hij het in de geest weer voor zich ziet in dat politieblad van twee maanden geleden:

„Co-ca-i-ne... Cocaine... heren!!!”

IX

Heel vroeg in de ochtend heerst er een drukte van belang in het oude fort. Maar er is niemand die het van buitenaf merkt.

Alles wat hier gebeurt, wordt strikt geheim gehouden. Geen mens in het dorp en in heel de omgeving weet wat er gaande is, daar in die antieke, logge steenklomp met aarde en gras, op nog geen kwartier gaans van het winkeltje van juffrouw Baks, de kruidenierster. Ze woont aan de rand van het dorp, een nare plaats voor de enige kruidenierswinkel hier. Wie aan de westzijde woont, moet helemaal naar de oostkant komen om een pond suiker te halen. Maar het is altijd al zo geweest en niemand zegt er wat van.

In de winkel van juffrouw Baks worden de laatste nieuwtjes verteld, uit en te na opgehaald, uitgebreid. Maar wie er vandaag komt, zal niets horen, nog niet tenminste, van wat er voor groot nieuws wordt uitgedroefd, daar verderop, in het fort naast de vertrouwde, breedstromende Lek. Och, het valt immers heel niet op, dat er wat legerwagens heen rijden. Er komen zo vaak militaire auto's voorbij, die trouwens lang niet altijd in de richting van het fort gaan. Bovendien, er wordt niet in colonne gereden. De vier auto's komen met ongeveer een half uur tussenpauze langs. En wie in de kleine huizen langs de Dorpsstraat zich nog eens lekker

omdraait in zijn warme bed op dit vroege uur, voelt wel het huis dreunen als er zo'n zware auto voorbijdavert, maar dat gebeurt zo vaak. Dag en nacht blijft immers altijd het zware wegvervoer doorgaan.

Binnen de wallen van het fort, onzichtbaar voor de buitenwereld, staan de tenten van de soldaten. Ongeveer vijftig man, goed geoefend en bewapend, zijn gereed om in te grijpen en het werk van een stel geraffineerde boeven te verijdelen. Veel lawaai maken de anders zo luidruchtige soldaten niet. O, ze houden best van een pretje. Het liefst zouden ze zich de tijd korten met zingen of een partijtje voetbal. Maar toen ze de kazerne verlieten, is hun op het hart gedrukt, zich rustig te gedragen gedurende de tocht. Alleen de onderofficier naast de chauffeur, voorin elke auto, wist waar de reis heen ging. Pas bij aankomst in het fort is de reden van hun verblijf hier verteld. Ha, dat is dus wat anders dan de oefening, die ze hadden verwacht! Frits en Jan laten ook geen woord los, tegen niemand, en hun ouders zijn even zwijgzaam als de zoons.

Nee, niemand weet het. Alles gaat zijn gewone gang. Bij juffrouw Baks in het winkeltje wordt slechts gepraat over het weer, dat zo ongedacht guur is, en de klanten gaan, huiverend in hun jaskraag, weer gauw huistoe. Jammer voor juffrouw Baks. Maar ja, als er niets te babbelen is, wat dan?

Stellinga is in zijn schik. Eerst, toen hij nog dacht dat de jongens hem op het spoor hadden gebracht van een paar inbrekers of zo iets, wilde hij het liefst alles alleen doen. Maar nu, na de ontdekking van dat witte poeder, heeft hij natuurlijk zijn superieuren moeten waarschuwen. Deze zaak is te gewichtig. In het politielaboratorium is het poeder on-

derzocht. En ja, het is cocaïne, een stof waarvan alleen dokters gebruik mogen maken voor hun patiënten, en dan nog in heel kleine hoeveelheden tegelijk. Maar in handen van anderen, en zeker in die van gewetenloze lieden, vormt dit spul een groot gevaar. De gevonden partij is door smokkelaars het land binnengebracht, een gevaarlijk soort smokkelaars, misdadigers van de bovenste plank! Daarom worden er nu dan ook uitgebreide maatregelen genomen.

Ja, vader is natuurlijk duchtig geschrokken van de ontdekking, dat dergelijke lieden heimelijk het fort voor hun lichtschuwe praktijken hebben uitgezocht.

Maar Stellinga is in zijn schik. En of! Hij heeft al complimentjes in ontvangst moeten nemen van de „hoge pieten”, zoals hij zijn bazen noemt. Eindelijk zal een eind gemaakt kunnen worden aan het werk van een grote misdadigersorganisatie, die haar vertakkingen heeft in vele landen. Een tijdje geleden heeft men al een groot aantal blikken met het kostbare goedje ontdekt, ergens in een havenpakhuis, aan de kade waar grote zeeschepen worden gemeerd. Maar de smokkelaars heeft men niet kunnen snappen en het was bovendien zeker, dat er nog meer blikken moesten zijn. Maar waar? Na een gedegen onderzoek, waarbij heel de omgeving was uitgekamd, heeft toen de politiecommandant een foto met een bericht in het politieblad gepubliceerd. En ziehier! Er is resultaat!

Stellinga gnuift. O zo! Dat heeft hij hem dan toch maar geleverd! Maar in zijn achterhoofd blijft de erkentelijkheid bewaard jegens die twee apen van kade-schuimers, die... die... nou, bèste knullen zijn het!

Tja, nu zijn er twee politie-officieren hier gekomen. Daar kan Stellinga niet onderuit. Daarvoor is de zaak van te

groot gewicht. Maar dat gewicht vergoedt veel. En omdat het fort ten slotte een legeraangelegenheid is, zijn de soldaten gestuurd. Er wordt niets aan het toeval overgelaten. Nu, op de dag, is er nog alle gelegenheid om de taken goed te verdelen. Straks, bij het invallen van de schemer, zal een aantal soldaten de wacht betrekken op de ringweg rondom het fort. Ze moeten natuurlijk zorgen, dat ze niet opvallen, dat ze goed verborgen blijven voor alle nieuwsgierige blikken. Maar dat zal niet erg moeilijk vallen. Rondom is een dichte rietbegroeiing en er staan heel wat struiken. En bovendien, niemand zal het in zijn hoofd halen om met dit weer over de ringweg te gaan wandelen.

Zodra de boot in de fortgracht gekomen is, vanuit de brede sloot, die verderop door de uiterwaarden loopt, zal de toegang tot de gracht degelijk worden afgesloten. Voor alle zekerheid zal ook scherp gelet worden op de verbinding met de rivier. Ten slotte is het niet helemaal zeker uit welke richting de roeiers zullen komen. Er zullen ook soldaten worden geposteerd beneden in de gang, bij het gewelf, waar de stank zo groot is en de buit zo klein leek. Een buit die van veel groter belang blijkt dan de speurders ooit hadden kunnen denken.

Cocaïne...!

Twee nachten zijn er nu verlopen en er niets gebeurd. Niemand in heel de omgeving heeft iets van de wachtposten gemerkt, ook de enkele middernachtelijke fietser niet, die rustig over de dijk peddelde. De soldaten op de ringweg waren helemaal verscholen in het opschietend wilgehout. „Koude bedoening!” moppert er een als ze 's morgens de grote tent binnenkomen om zich te warmen.

„Waar blijven die kerels!” bromt een ander. En hij strekt zijn handen uit naar de gloeiende kachel.

Ja, twee nachten zijn er voorbij. Met brandende ogen van de slaap zitten Jan en Frits op school. O ja, ze hebben wel in bed gelegen 's nachts, maar ze kunnen niet slapen. Frits heeft een bed gekregen in de fortwachterswoning op Jans kamer. Hij moet bij de hand zijn. Als er onraad is, zullen ze geroepen worden. Dan moeten ze naar beneden in het fort om in hun eigen hol te luisteren naar de geluiden aan de andere kant, zodat ze later zullen kunnen getuigen, dat ze hetzelfde hebben gehoord als de vorige keren.

Maar natuurlijk, van slapen komt vrijwel niets. Tegen de ochtend, ja, dan sluimeren ze in, vermoeid van het praten en luisteren, van de spanning: zou nu eindelijk het sein komen?

Twee nachten zijn voorbij. En Stellinga begint steeds meer hoop te krijgen op bevordering. Stel je voor! Stellinga met sterren op de kraag in plaats van strepen op de mouw! Stel je voor!

En moeder Ten Boske begint er schoon genoeg van te krijgen. Bäh! Hoelang moet dat nog duren? En zal alles nu wel goed verlopen? Als... als er nu eens iets ergs gaat gebeuren... Ze moet er niet aan denken. Huh! Ze wordt langzamerhand kriebelig van al die spanning! Vanmorgen heeft ze op de melkboer gebromd. Toch werd hij niet eens kwaad, die goeierd! Hij keek haar alleen maar wat verbaasd en onderzoekend aan. Wat heeft ze er een spijt van! Maar als alles voorbij is, zal ze het wel weer goedmaken en dan zal hij het ook best begrijpen. Als alles voorbij is, ja. Maar wanneer zal dat zijn?

De avond komt alweer aangeslopen. Hij is niet ver meer. Als het nu helder weer was geweest, zouden de eerste sterren al bleekjes aan de horizon te zien zijn. Maar donker en dreigend hangen laag de wolken aan de hemel. Veel wind staat er niet. Bezorgd kijken de soldaten naar boven. Het kon wel eens gaan regenen en dan is het helemaal geen pretje vannacht. Druk lopen ze heen en weer, alles wordt klaargelegd. Voor de zekerheid trekken ze hun regenkleding er maar bij aan. Je kunt nooit weten, waar dat goed voor is. Kapitein Van Son is, zoals ook de vorige avonden, naar boven, de wallen opgeklommen. Vandaar heeft hij een goed uitzicht over de weg, die van oost naar west langs het fort loopt. Het begint al te donkeren, het wordt tijd om de posten weer te gaan bezetten. Speurend van links naar rechts staat daar de kapitein, met naast hem een sergeant, die een walkie-talkie draagt. Door middel van die kleine radiozender en -ontvanger staan ze in verbinding met de verschillende groepjes soldaten. Het duurt even, deze keer, voor Van Son het sein geven kan. Uit het westen komen nog twee auto's. Daar rijden ze al voorbij. Zo, nu is de weg aan die kant vrij, aan de andere zijde ook? Ja, ook daar is het veilig.

„Posten bezetten!” komt dan beneden het bevel door. Snel maar voorzichtig zwermen de soldaten uit. Ieder kent zijn plaats. Even zijn ze te zien op de ringweg, boven op de wal aan de rivierzijde, onder aan de fortwallen bij de gracht. Maar al spoedig is de omgeving weer even rustig als daarstraks. Het is een vredige avond, laat in november, waarop alles stil is, wel koud en donker onder het dreigend wolkendek, maar behalve dat schijnt er geen vuiltje aan de lucht te zijn.

„Als ze nu niet komen, komen ze nooit!” bromt Stellinga. Ook hij heeft de wacht betrokken, boven op de wallen. Hij kent de streek op een prik, evenals vader Ten Boske, die samen met hem steeds maar de omgeving aftuurt, gewapend met een nachtkijker.

„Ik wou, dat die kerels maar eens kwamen opdagen!” moppert de sergeant, die samen met vier soldaten de wacht houdt bij de ingang van de sloot. „Als we zo nog een paar nachtjes moeten meemaken, krijg ik er nog wat van!”

En de hoge omes van de politie denken er net zo over. Twee nachten zijn ze nu al in dit ellendige fort geweest, in die oude steenklomp, dat logge, koude ding, waar niets, helemaal niets te beleven valt. De eerste nacht was vol van spanning. De afgelopen nacht ging het nog. Maar nu is het plezier er al van af.

Steeds donkerder wordt het. In de verte gaan hier en daar lichtjes glimmen. Aan de overkant van de Lek liggen de huizen als speelgoed in het land gestrooid, de lichtende raampjes wenkend uit de verte. De rij fabrieken verderop, stroomafwaarts naar het westen, is zwart tegen de avondhemel. Alleen ergens achteraan brandt nog licht achter een venster. Daar zit zeker een directeur te bepiekeren hoe hij zijn bedrijf op gang moet houden. Het raam is op deze afstand als een ster die te glanzen staat, die geplakt is tegen de muur van dat hoge fabrieksgebouw, vindt Jan, die eventjes boven op de wallen is komen kijken. Frits en hij hebben beneden ook weer hun plaatsen ingenomen. De vader van Frits is ook bij hen en ook een van de politie-officieren.

Laag over het fort vliegt een nachtvogel, een duistere vlek tegen het ook al donkere wolkendek. Slechts hier en daar

zijn wat scheuren in de wolken, daar kiert dan wat maanlicht doorheen.

Jan voelt zich onrustig worden. Vreemd, hij weet niet waarom. De eerste avonden was er bij hem grote spanning. Maar nu... nu is het nog weer iets anders. Hij is, ja... hij is onrustig, rusteloos. Hij kan het niet anders noemen. En hij kan het ook niet helpen. Zou... zou het nu misschien gaan gebeuren?

Zou hij daarom...?

Ach wat! Onzin!

Zo iets kun je toch niet voelen aankomen!

X

Ergens, niet zo heel ver weg, buiten op de rivier, begint een klein jacht langzaam vaart te minderen. Het is een slank, grijs geschilderd scheepje, zoals er zoveel op de binnenwateren varen. Onopvallend nadert het daar in de donkere avond. Niemand kan van buitenaf zien, dat er een abnormaal sterke motor in deze romp is geborgen, een motor, die de spitse, stalen steven met een formidabele snelheid door het water kan jagen, en die, ondanks zijn hoog vermogen, vrijwel geruisloos draait.

Niemand is er aan boord te zien. Mat zijn de navigatie-lichten in het duister over de wijde rivier. Nu is de boot nog maar een paar kilometer verwijderd van het fort. Heel langzaam drijft hij voort, ligt bijna stil...

Er komt iemand naar buiten, uit de stuurhut. Hij gaat voor bij de boeg staan. Blijkbaar zoekt hij iets, hij heeft tenminste een zaklantaarn in de hand. Zou hij iets kwijt zijn? Een paar keer gaat het licht in zijn hand aan en uit. Dan is er een korte pauze. Nog eens knippert de lamp. En nu knikt de man tevreden. Maar dat kun je vanaf de wal niet zien met het blote oog. Hij knikt nog eens. Ja, zo is het goed. Want in de verte, stroomopwaarts, heeft ook een licht geknipperd. Heel even maar, twee keer. Het lijkt wel een antwoord aan het schip...

En de man met de zwarte schipperspet en de donkerblauwe trui keert terug in de stuurhut. Alles gaat goed, zoals steeds. Daarginds, weet hij, daarginds is een kleine, snelle motorboot, die voor de zoveelste maal zijn tocht gaat beginnen. Eerst vaart hij kalm aan een eindje vlak onder wal. Op een eenzame plek, waar geen huizen in de buurt staan, wordt de motor uitgeschakeld. Vier passagiers springen aan de wal en even later zijn ze in de brede sloten tussen de weiden met een roeiboortje onderweg. Straks zullen ze terugkeren met een kostbare last aan boord. O, het is geen grote, zware vracht. Welnee! Het gaat maar om een paar eenvoudige, dichtgesoldeerde blikken bussen. Ze worden overgebracht naar de motorboot en die brengt de bussen op zijn beurt weer met snelle vaart naar het grijze, onopvallende jacht. De mannen aan boord van het jacht zijn gerust. Ja, alles gaat goed. En de man in de snelle motorboot is tevreden. Hij wrijft zich in de handen. Alles loopt gesmeerd, er wordt weer dik geld verdiend vanavond...

De mensen in de roeiboort kijken rustig voor zich uit. Daar gaat-ie weer! Ze zijn aan deze tochtjes gewend geraakt. Niet dat ze het prettig vinden, zo'n zware roeipartij in deze sloten en dan over een zo grote afstand. Maar ja, je moet wat over hebben voor een dikke portemonnaie. De rietkragen aan beide zijden van de sloten geven hun een prachtige bescherming. Daar schuiven ze altijd mooi tussendoor. En de kleine, lage dijk, die over het grootste deel van het traject aan de linkerkant loopt, onttrekt hen volkomen aan eventuele, nieuwsgierige blikken vanaf het fort. Nou ja, voor de zekerheid hebben ze een paar hengels aan boord en wat vistuig. Als iemand hen opmerkt, zijn ze natuurlijk niet anders dan een paar argeloze sporthengelaars.

Rustig gaan de riemen door het water. Het gaat weer goed vanavond... Maar ze weten niet, ze kunnen het niet weten, dat het deze keer anders zal gaan dan gewoonlijk, wanneer ze eenmaal de fortgracht binnengevaren zullen zijn...

En de man in de motorboot heeft er geen idee van, dat hij nu al een half uur lang in de gaten wordt gehouden met een nachtkijker, vanaf een snelle patrouilleboot van de rivierpolitie. Die ligt een eind verderop, rustig gemeerd in een inham, achter riet en wilgenbosjes. En hoe zou hij kunnen bevroeden, dat die politieboot radiocontact heeft met eenzelfde patrouillevaartuig, dat stroomafwaarts verborgen ligt, voorbij de plaats waar het grijze jachtje rustig dobbert op de korte golfslag... En het derde radiostation is gevestigd tussen die beide in. Dat is ondergebracht in het fort, die oude, grauwe steenklomp aan de Lek...

Jan gaat weer naar beneden. Het is fris hierboven.

Onder, in het gewelf, vindt hij Frits en de politieman.

„Wat heb je, kerel” vraagt de politieman. „Heb je de riedel of zo iets?”

Onwillig schokkend haalt Jan zijn schouders op.

„Och...”

Hij lacht wat, een beetje verlegen met zijn houding.

De ander monstert hem even.

„Of ben jij een van die naturen, die een gebeurtenis van tevoren voelen aankomen?” informeert hij hoopvol.

Jan kijkt hem aan. Meent hij dat nu werkelijk of neemt hij Jan ertussen? Maar de blik in de ogen is niet spottend of zo.

Nee, de man meent het, ziet Jan.

„Ik... ik weet het echt niet” bekennt hij dan. „Maar... maar het is net, net of... nee, ik kan het niet goed zeggen...”

En dan... dan is het, alsof het fort stil wordt.

Stil? En het was al zo stil... Nee... dat was anders, telkens was er wel een klein geluidje hier en daar, waardoor je toch merken kon, dat er mensen waren... Maar nu... Intens is de stilte...

Zachte, snelle voetstappen komen naar de deur, die half openstaat. Frits' vader steekt zijn hoofd om de hoek. Zijn stem sist door de ruimte:

„Het is zover! Ze komen!!”

Met een ruk veren de anderen overeind.

„Licht uit!” zegt Jan. En zonder meer blaast hij de stal-lantaarn uit. Hij vraagt niet eens of die officier het wel goedvindt, hij dóet het eenvoudig. Zacht loopt hij op het schietgat toe. Frits begrijpt hem, hij gaat mee. Stevig, maar voorzichtig, grijpen ze weer het schot vast. Langzamerhand kennen ze de kneepjes van het „vak”. Zonder enig gerucht zetten ze het zware, houten ding een eindje op zij. Even later staan ze met hun vieren door de zo ontstane, smalle spleet naar buiten te loeren, scherp luisterend naar de geluiden van de avond.

Zou het nu écht waar zijn...? Zouden de roeiers werkelijk komen?

Of... of zouden de mannen van de rivierpolitie zich hebben vergist? Zouden ze misschien per ongeluk alarm hebben geslagen...? Of... of zou de officier, die het bericht ontving in het fort, dat wel goed begrepen hebben...?

Jans gedachten worden wonderlijk helder nu. Vreemd, de onrust van daarstraks verdwijnt meer en meer, maakt plaats voor een gevoel van lichte spanning... Licht, ja, want Jan wordt steeds kalmer. Hij weet zeker, hij weet het héél zeker: nu gaat het gebeuren!

Frits trilt als een espeblad. Hij is niet bang, ècht niet. Maar hij kan er niets aan doen; als hij ergens lang op gewacht heeft zoals nu, en het gaat dan eindelijk komen, dan kan hij zich moeilijk bedwingen. Dat is ook altijd zo vervelend met repetities op school. Vooraf is hij kalm, onverschillig bijna. Als de andere luitjes van de klas zich druk maken, dagen tevoren, lacht hij maar wat. Maar o wee, als de leraar de papieren heeft rondgedeeld, begint het pas bij hem... Gek, hoe komt hij erbij om aan een repetitie te denken, uitgerekend nu, op het spannendste moment van zijn leven? Of, of is dit misschien ook een repetitie, een soort proefwerk? Rare gedachten...! Hoe komt hij eraan? De stilte suist onder de gebogen plafonds. Een verdwaalde manestraal speelt even over het licht rimpelende water van de fortgracht. De strook die vanuit de spleet naast het schot is te overzien, is maar smal. De jongens weten, dat ze van hieruit de boot niet in het oog zullen krijgen. De boot... àls hij komt...

Buiten, boven op de wallen, kijken de mannen in grote spanning met hun nachtkijkers toe. Ja...! Daar nadert een bootje in de brede sloot dwars door de weilanden, precies zoals de fortwachter had gedacht. Nu is het vaartuigje even niet te zien, want daarginds ligt een smalle dijk langs het water. Straks komt het nog één keer bij een bruggetje te voorschijn en dan zal het verdwijnen achter het laatste stuk dijk, dat wel een vijfhonderd meter lang is en schuin het land inloopt. Ja!, daar is de boot... even maar... Nu is hij weer weg, begonnen aan het laatste, onzichtbare traject!

De soldaten op de ringweg omklemmen hun wapens. Sinds de eerste ontdekking in de verte zijn de berichten regelmatig

via de walkie-talkies doorgekomen. Van hieraf kan men niet zien wat er ginds in het wijde land gebeurt, maar zij horen wat de anderen, gewapend met hun fenomenale nachtkijkers, waarnemen.

Intussen is vader de wallen afgedaald. Met snelle sprongen belandt hij op de plaats waar zijn kleine punter ligt gemeerd. Hij gebruikt deze boot altijd om de fortgracht te inspecteren. Die moet schoon gehouden worden, anders groeit hij in een minimum van tijd dicht.

De fortwachter zit nu ineengedoken op de bodem van het houten vaartuigje met naast hem een drietal soldaten. Ook hier is zo'n wonderding, zo'n walkie-talkie. Straks, als de boot van de „roeiërs”, zoals iedereen hen is gaan noemen, door de rietkraag heen in de gracht is gekomen, zullen de mannen in de punter het eerste sein krijgen. En zodra de roeiboot achter het fort om verdwenen is, zal het tweede sein doorkomen, het sein voor de start. Dan zal de punter snel voor de slootingang gevaren worden om die af te sluiten.

De walkie-talkies zwijgen...

De sergeant en de soldaten bij de sloot liggen plat op de grond gedrukt; zij horen elkaars hijgende ademhaling... meer niet... Ja, toch wel! Daar is nog iets anders...! Er komt iets door het water...! De boot!

Dan een geritsel en een licht geschuur van riet tegen hout. Verder niets... ja... toch...! Hoor! Er wordt geboemd met de roeiriemen, maar geen woord wordt er gesproken. Deze mensen kennen het klappen van de zweep.

Nu... nu is de boot in de gracht; er zijn weer roeigeluiden, wonderlijk zacht. Maar vreemd, er is geen geschuur van riemen op de dolboorden. Alleen aan het water is te horen,

dat er iets gaande is: lange, krachtige riemslagen trekken er doorheen met een zacht, even opkabbelend geruis.

Ah! Er gaat de sergeant een licht op! Die kerels hebben lappen om de riemen gebonden of zo iets. Daardoor maken ze zo weinig geluid.

Doodstil blijft hij met zijn mannen liggen, wachtend op de dingen die verder zullen komen...

De roeiboot is om de hoek verdwenen.

Daar klinkt uit de walkie-talkies het tweede sein voor de punter: „Varen!”

Als katten komen de mannen in de punter overeind uit hun gebukte houding. Vader grijpt de gereedliggende vaarboom. Geluidloos gaat de lange paal het water in... de boot glijdt door de gracht, schuin naar de overkant, loopt daar vast in het riet, dwars voor de ingang van de sloot. De soldaten knielen en leggen hun geweren op de boorden... De mannen op de ringweg richten hun wapens op het watervlak. Boven op de wallen en onder aan, achter het wilgehakhout dat hier en daar groeit, gebeurt hetzelfde. Alles is gereed...! Niemand heeft in het donker kunnen bespeuren hoeveel mannen er in de roeiboot zijn. Maar al zijn het er slechts twee, dit soort lieden is uitermate gevaarlijk. Men moet op alles voorbereid zijn.

Beneden, bij het schietgat, verstijven tegelijkertijd vier mensen: Jan, Frits, diens vader, de politiemann.

Daar! Daar is het geluid voor de vijfde keer! De jongens horen het direct. Dit zullen ze nooit meer vergeten. Dit geluid zullen ze uit duizenden andere herkennen, hun leven lang, roerriemen in het water... Jan weet het zeker...

En zie, daar zijn de kringen in de gracht... daar... onderbrekend de rimpeling die tot nu toe rusteloos het water

bewoog... Dan een zacht bonken... de boot loopt tegen de verweerde, met mos begroeide stenen muur, die daar tot in het water gaat. Hoor!, de voetstappen, het schuren over de ongelijke, stenen vloer, alles gaat even snel en zeker... Krachtig wordt dan de deur van het stinkhol opengesmeten!!

„Handen omhoog!” weergalmt een stem door de gangen en gewelven. Dat is de andere politiemans, die nu in de deuropening bij de roeiers staat. Een felle straal uit een krachtige zaklantaarn is op twee mannen gericht, die dodelijk verschrikt met hun ogen staan te knippen.

Ineens!... een arm die uit de nis komt! En met een pès vernielt een hard geworpen steen de lens en het lampje van de lantaarn.

Gesmoorde kreten...! Verwensingen...! Snelle voetstappen...! Het aanknippen van een andere lamp...

Het gewelf is leeg...!

IJlins hebben de kerels de benen genomen door het schietgat, gebruik makend van de diepe duisternis na het uitvallen van het licht. Hard wordt buiten de boot afgestoten! De vlucht is begonnen!

Maar dan schieten van alle kanten helle lichtbundels over het water, vangen de boot in hun smalle armen, houden hem vast, welke beweging hij ook maakt...!

Jan heeft het schot, dat het schietgat nog grotendeels bedekte, achterover geworpen. Kijk! Deze keer is de boot zichtbaar, hij drijft af! Met hun vieren zien ze nu naar het wonderlijke maar weinig verheven schouwspel van de wanhopig kijkende mannen in het midden van de gracht.

Daar klinkt van bovenaf luidt de stem van kapitein Van Son:

„Geef je over!! Jullie zitten aan alle kanten ingesloten!!” Even kijkt de lange, slanke man, die nu rechtop in de boot is gaan staan, verwilderd om zich heen. Dan laat hij zich op de bodem van het schuitje vallen.

„Zie maar dat je me krijgt!!” schreeuwt hij uitdagend. De man aan de riemen begint als een gek te roeien. Waarom?! Waar haalt hij de dwaasheid vandaan? Snapt hij dan

niet, dat hij een verbazend goed doelwit vormt voor de wapens die rondom op hem zijn gericht?

Geen schot valt er. Van Son heeft opdracht gegeven om alleen in uiterste noodzaak van de vuurwapens gebruik te maken. Niemand voelt trouwens enige lust tot schieten...

De man aan de riemen schijnt langzamerhand het hopeloze van de situatie in te zien. Hij begint te aarzelen. Laat dan de riemen rusten en beschermt zijn ogen tegen het felle licht dat hem bijna verblindt... nu roeit hij weer door...

De boot loopt uit in de richting van de sloot. Maar nu floepen ook daar de schijnwerpers aan.

Jan en Frits, die naar boven zijn gestormd nadat de boot uit het gezicht verdwenen was om de hoek van het fort, zien nog net hoe vier mannen met de handen omhoog recht-op in de wankelende roeiboort staan.

Jan kan er niets aan doen: hij wendt zich af. Hij krijgt een licht onpasselijk gevoel...

„Ga je mee, Frits?” vraagt hij schor.

En Frits geeft maar al te graag gehoor aan zijn verzoek. Ze lopen naar beneden.

Vreemd, met hoeveel spanning hebben ze aanvankelijk dit avontuur beleefd. Wat hebben ze gehoopt dat de misdadigers gevangen zouden worden! En nu... nu is het zover. Gek... raar toch... geen van beiden kan nu blij zijn...

Ondertussen heeft zich buiten, op de rivier, een korte strijd afgespeeld.

Toen bij het fort aan alle kanten de lampen aanfloekten en het stemgeluid van kapitein Van Son door de wind in de richting van de rivier werd gedragen, werd daar snel gehandeld.

De motorboot kreeg opeens haast en ging er full-speed van-

door! In de richting van het grijze jacht! Maar ook daar waren de ongewone gebeurtenissen niet onopgemerkt gebleven en het ranke vaartuig begon met een grote boog snel te keren! Men liet de kameraad, die daar aan kwam racen, eenvoudig in de steek, toen het gevaar dreigde.

Maar plotseling doken er twee donkere, sterke boten van de rivierpolitie uit het duister op. Als schaduwen kwamen ze over het watervlak aanscheren. Felle zoeklichten grepen de vluchtende scheepjes beet en lieten ze niet meer los.

Ook hier viel geen schot. De bandieten zagen wel in, dat hun spel uit was. Ze kozen waar voor hun geld. Al konden zij misschien nu, door te vechten, de politie van zich afschudden, straks zouden er toch nieuwe aanvallers op hen losstormen. En dat zou op den duur niet vol te houden zijn. De straf, die hun te wachten stond, zou er alleen nog maar door verzaamd kunnen worden.

Een half uur later lagen het jacht en de motorboot gemeerd onder zware bewaking en waren de gevangenen reeds afgevoerd...

Frits en Jan zitten bij moeder in de keuken als een stoet mensen in het donker voorbij het huis trekt, de binnenplaats op. Ze begrijpen, dat dit het einde is van hun grote avontuur, dat daar de gevangenen worden binnengebracht. En ze hebben geen lust om te gaan kijken. Helemaal niet. Jan is zelfs opgelucht als de voetstappen zijn gepasseerd, als hij ze niet meer horen kan.

Traag drinken ze van de grote kommen gloeiende soep, die moeder voor hen heeft neergezet. Ook zij zegt niet veel. Ze begrijpt de gedachtengang van de jongens wel, gedachten die vrijwel gelijk zijn aan die van haar zelf. Ze zal blij

zijn als alles voorbij is, helemaal. Als de tenten opgebroken en de soldaten verdwenen zijn. Als het leven weer zijn gewone, rustige gang kan gaan.

Ook die nacht wil de slaap niet gauw komen. Niet doordat de jongens veel praten ditmaal, o nee. Integendeel. Met wijd open ogen liggen ze zwijgend in het duister te staren. „Frits...!” probeert Jan een keer.

„Mm, jja...”

Pauze.

„Frits...!”

„Hm...”

„Wat... wat is misdaad toch vreselijk... vind je niet...?”

„Mm... jja... ik wou maar, dat we dit nooit hadden meegemaakt...”

„Ik ook...”

XI

Het is voorbij.

Opgelucht haalt moeder adem. Met de melkboer heeft ze alles weer in orde gemaakt. Eigenlijk ging dat helemaal vanzelf. Op de dag na de arrestatie van de cocaïne-smokkelaars wist heel het dorp en heel de omtrek wat er gebeurd was. De een vertelde het al mooier dan de ander. Van alle kanten kwamen nieuwsgierigen aanzetten om te zien of er wel echt zo zwaar was gevochten. En teleurgesteld draaide een enkeling zich om, toen hij de gaten niet ontdekken kon, die door granaten in de fortwanden moesten zijn geslagen...!

Twee dagen lang is het fort onder bewaking geweest. Rondom op de ringweg en bij de poort liepen soldaten heen en weer, het geweer op de schouder, vanaf de grote weg aangestaard door talloze nieuwsgierigen.

De berichten in de kranten werden verslonden. Plotseling was deze onbekende uithoek, waarover stedelingen wel eens grapjes maakten als ze passeerden, in het wereldnieuws gekomen.

En juffrouw Baks is tevreden, meer dan tevreden. Er is nu stof te over om te babbelen. O, lieve help!, al moest ze de hele dag door praten, ze vindt het best! Heerlijk! En

stel je voor: een van de vele journalisten die de eerste dagen het dorp overstroomden, is bij haar in het winkeltje geweest! Uitgerkend bij haar, juffrouw Baks, heeft hij een pakje sigaretten gekocht, ja, want die verkoopt ze ook. De klandizie is er beter door geworden, toen bekend werd, dat ze zo'n gewichtige vrouw in de samenleving was.

Stellinga is ook tevreden. Nou en of! Zijn naam heeft in alle kranten geprikt en hij heeft zo pas bericht ontvangen, dat hij binnenkort bij een heel hoge baas moet verschijnen. Wat zou dat betekenen? Promotie...? Misschien... wie weet!

Op school zijn Jan en Frits de helden van de dag. Ook de lui uit de andere klassen hebben hen in stomme verwondering aangegaapt. Hoe is het mogelijk! zeggen de grote knullen, hoe is het mogelijk: die kleine apen uit klas I-b, die hebben me daar een ontdekking gedaan, een fantastisch avontuur meegemaakt! Hoe bestáát het! Eigenlijk voelen ze zich een beetje verongelikt. Zulk een eer komt toch eigenlijk alleen toe aan, nou... minstens aan een vierdeklasser, is hun oordeel. Of niet soms! Alleen... wat hen toch met sympathie voor de beide eerste-klassers vervult: Jan en Frits zijn helemaal geen „lefgosers” geworden. Ze laten er zich helemaal niet op voorstaan, dat hun foto's hebben geprikt op de voorpagina's van de grote, landelijke dagbladen.

Ja, het is voorbij.

En het wonderlijke is, dat de jongens nu geen voldaan gevoel hebben. De grote spanning van zoveel weken is weg. Ze voelen zich katterig. En ze hebben vooral geen zin om nog weer eens een avontuur te beleven.

O nee! Welbedankt!

Het is weer woensdag geworden. Frits is zo pas aangekomen, voor het eerst weer met een uitgelaten joedel, die prompt door Jan beantwoord wordt met een afgrijselijk Indianengehuil.

Moeder, die toekijkt vanuit de keuken met de lage, halve gordijntjes, knikt goedkeurend. Zo is het goed. Ze gaat van de weeromstuit een liedje zingen. En zelfs het feit dat ze even later met een zware dreun haar hoofd stoot tegen de openstaande deur van de wandkast, kan haar extra-goede humeur niet bederven. Wacht! Ze zal die knapen eens verwennen!

Even later zitten de vrienden in de grote keuken, gewapend met een lekkere beker chocolademelk. Over de hete damp heen kijken ze elkaar aan. Ha! Ze lezen de blijdschap in elkaars ogen. Ze mogen immers doorgaan met hun experimenten in het fort! Kapitein Van Son heeft het ook goed gevonden. Ze hebben alleen moeten beloven geen gevaarlijke proeven te nemen.

„Geen plofboel of zo!” heeft vader Meertens dreigend gezegd, met de vinger waarschuwend geheven.

„Wee je gebeente...!” heeft vader Ten Boske aangevuld. Terwijl de jongens om het hardst de ergste hitte uit de chocolademelk blazen, gaat de deur open.

„Mag ik binnenkomen?” vraagt een hoofd met een uniformpet. Het is wachtmeester Stellinga. Die komt de laatste tijd wel meer aanlopen, niet alleen om te praten over de voorbije gebeurtenissen, waar nog steeds iedereen vol van is, maar ook wel om zo maar eens een babbeltje te maken. Ze hebben samen in korte tijd zoveel meegemaakt, dat ze nu goede kennissen van elkaar zijn geworden.

„Ook zo'n bekertje, Stellinga?” vraagt moeder.

Nou en of! Politie mannen, al zijn ze nog zo kolossaal van formaat, houden ook van chocolademelk.

„En zoals u ze klaarmaakt...!” begint Stellinga moeder te prijzen.

„Ho, ho! Bewaar de complimentjes maar voor een betere gelegenheid!” grapt zij terug.

„Alsjeblieft!” En ze zet een beker voor hem neer, waarvan de damp al direct in zijn neus kriebelt.

„Hatsjié!! Haatsjóé!!!” buldert de wachtmeester door de keuken.

„Een beetje minder luidruchtig bedanken mag ook wel,” vindt moeder Ten Boske. „Maar het is goed bedoeld, zullen we maar denken.”

Stellinga keurt al roerend de geur van de lekkere drank.

„Die lui zitten opgeborgen,” zegt hij dan als terloops.

De anderen begrijpen meteen over wie hij het heeft.

„Gelukkig wel!” verzucht moeder hartgrondig.

„Mm. Ja...”

Het lijkt wel of Stellinga aarzelt.

Moeder kijkt hem eens onderzoekend aan.

„Je wilt toch niet zeggen, dat je het jammer vindt?”

Stellinga haalt zijn schouders op.

„Nou, jammer... Dat is het woord niet. Maar ja, de sport is eraf, zie je...”

„De spòrt!!?”

Hoogstverbaasd trekt moeder haar wenkbrauwen op.

„Je wilt toch niet beweren, dat je dit een sport vindt?”

Stellinga ziet haar aan en hij bemerkt, dat ook de jongens hem met vreemde blikken opnemen. Dan haalt hij wat onwillig en verlegen grinnikend de schouders op.

„Ach,” zegt hij. „Misschien zeg ik het niet goed. Of...”

misschien bedoel ik het zelfs wel verkeerd... Maar, zie je, het is voor een politieman ook niet alles om iedere dag alleen maar te zorgen, dat er geen brutale jongens over de kademuren bij Kremer lopen...!"

En dáár heb je de poppen aan het dansen! Met één sprong is Frits de machtige reus naar de nek gevlogen en Jan komt zijn vriend te hulp. Ze zullen hem eens...! Loeiend van verontwaardiging trachten ze hem eronder te krijgen en dat lukt wonderwel deze keer. Want na het eerste verweer krijgt Stellinga een aanval van slappe lach en dan is het voor hem bekeken. Moeder staat terzijde, de handen geheven, alsof ze het plafond ondersteunen wil.

„Houden jullie nou toch eens op, lelijke belhamels! Kijk nou toch mijn nette keuken eens aan! De mat ligt helemaal scheef en straks rolt de chocolade er nog overheen!"

Vlug brengt ze de bekers in veiligheid op het aanrecht.

Als Stellinga een poosje later op zijn fiets zit en in de richting van zijn huis peddelt, vindt hij zich zelf maar een knappe vent. Hij heeft de aandacht nog tijdig van het gevaarlijke onderwerp kunnen afwenden.

Gevaarlijk? Nou ja... gevaarlijk... Maar iedereen hoeft niet te weten, dat die flinke, grote, dappere wachtmeester zich alleen maar flink en groot en dapper heeft gevoeld zolang er actie was. Zolang hij nog bezig was met het bestrijden van het kwaad. Maar nu, nu dat allemaal voorbij is, nu moet hij er steeds maar aan denken, dat er weer vier mannen de gevangenis zijn ingegaan.

Maar het waren toch misdadigers?

Ja... jawel. Maar is het niet triest, dat zoiets bestaat? Dat er mensen zo diep vallen, dat ze misdadigers worden, rijp voor de gevangenis?

Straks komt hun zaak voor de rechter. Dan zitten er hele rijen mensen op de publieke tribune hen aan te gapen. Dan wordt in de kranten alles nog weer eens helemaal opgehaald, uitgerafeld... En dan moet hij, Stellinga, natuurlijk ook daarbij zijn.

Bàhh!! Hij heeft er nu al zijn buik van vol. Bah!

Maar het is goed, dat hij zich daarstraks nog op het laatste moment heeft kunnen beheersen tegenover moeder Ten Boske en die twee knapen. Die hoeven immers van zijn zwakheid niets te weten.

Apekoppen! Dat zijn het!

Als ze eerstdaags weer eens op de loswal lopen, zàl hij ze! En hij grinnikt zacht voor zich heen.

Die avond ligt Jan nog lang wakker. Zou Frits wel kunnen slapen? vraagt hij zich af. En hij denkt met glinsterende ogen aan hun laatste gesprek met de oude Lenters. Nou ja, een gesprek was het eigenlijk niet. Het waren maar wat losse opmerkingen over en weer. Er werd niets bijzonders gezegd, o nee. Maar het was zó maar goed, intens goed, om even met elkaar te praten. Net... net zoals Jan weer geleerd heeft om met God te praten... om te bidden...

Hij heeft het niet kunnen laten, toen ze bij Lenters weggingen en Frits al vooruitliep, om de oude even aan zijn mouw te trekken en hem in het oor te fluisteren:

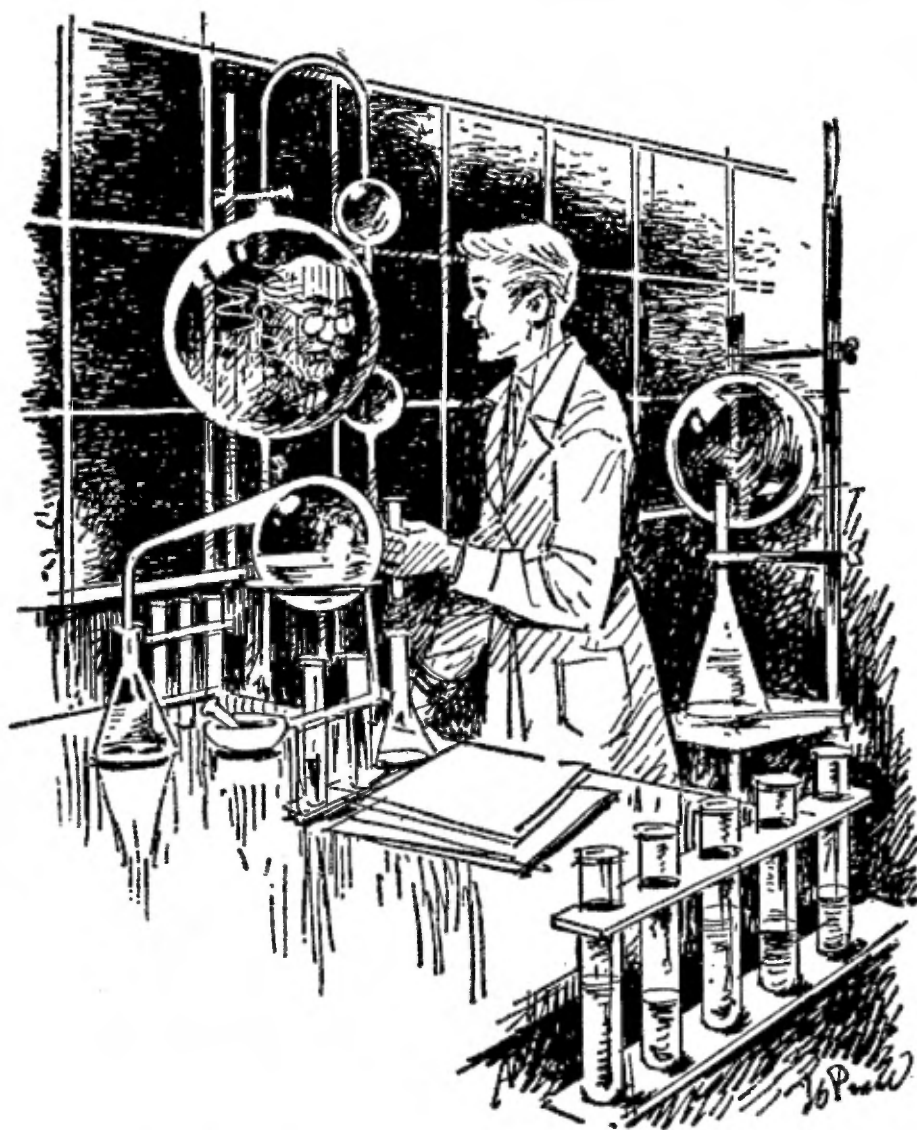
„Het is weer in orde...!”

En die knikte toen met een blij gezicht.

„Fijn jong!” zei hij zacht. „Fijn! En... houden zo!!”

Hè! Wat is dat bed lekker. Jan draait zich nog eens om en wazig kijkt hij even naar de lichtstraal van de maan, die stiekem tussen de gordijnkier is doorgeglipt.

„Houden zo...,” mompelt hij.

En dan vallen zijn ogen toe.

Hij droomt van een prachtig ingericht laboratorium, waarin hij rondloopt met een helderwitte jas aan, tussen talloze glazen buizen en retorten, glanzende instrumenten, waar-

van hij de bedoeling niet eens weet, maar die in zijn droom allemaal uit zich zelf hun werk doen. Daar is het toch ook immers een droom voor ...

En terwijl hij ingespannen naar een reusachtige, glazen kolf staat te kijken, verschijnt er zo maar, naast zijn eigen spiegelbeeld, het gezicht van Lenters in. Vriendelijk knikt die hem toe. De lippen in het glas bewegen zacht. Ze vormen twee woorden. En Jan knikt terug.

„Ja . . . ,” zegt hij. „Ja . . . Houen zo . . . !”